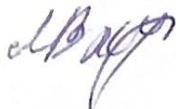

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

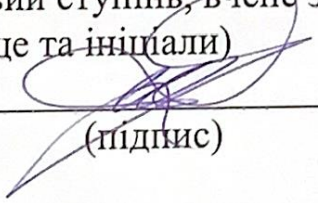

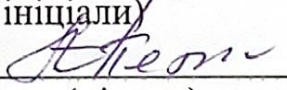
ЛЯМЕЦЬ Вікторія Ярославівна
(студент групи ЗФБС-23-М)

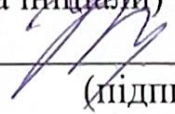
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ
В УКРАЇНІ

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок»
освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»)

Завідувач кафедри фінансів та
цифрової економіки
д.е.н. проф. Н.Г. Виговська.
(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

(підпис)

Науковий керівник
д.е.н. проф. Петрук О.М.
(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент
д.е.н., проф. Виговська Н.Г.
(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

(підпис)

Анотація

Лямець В.Я. Державне регулювання ринку електронних грошей в Україні.

Кваліфікаційна робота представлена на здобуття освітнього ступеня «магістр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2024.

Дослідження присвячено розвитку теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій електронних грошей та електронних засобів платежів в Україні.

Розкрито теоретичні засади дослідження електронних грошей, які мають властивості як готівкових, так і безготівкових форм грошей. Окреслено правове регулювання використання електронних грошей та електронних засобів платежів. Здійснено оцінку обсягу електронних грошей та стан електронних платіжних систем в Україні, тому система електронних платежів в Україні за останні роки набули значного розвитку та стали невід’ємною частиною фінансової інфраструктури країни. Виокремлено проблеми та пропозиції щодо вдосконалення ринку електронних грошей в Україні, що говорить про те, що електронні гроші в нашій державі, звісно, є прогресивним кроком, проте актуальним залишається питання щодо чіткої нормативної бази, яка була б заснована на кращому міжнародному досвіді та враховувала б захист прав споживачів, обов’язковість державного нагляду та мінімізацію усіх ризиків, пов’язаних із користуванням платіжними системами електронних грошей.

Ключові слова: електронні гроші, безготівкові розрахунки, платіжна інфраструктура, платіжні картки.

Annotation

Lyamets V.Ya. State regulation of the electronic money market in Ukraine.

Master's thesis submitted for the degree of "Master" in the field of knowledge 07 "Management and Administration" specialty 072 "Finance, Banking, Insurance and Stock market". - State University "Zhytomyr Polytechnic", Zhytomyr, 2024.

The study is devoted to the development of theoretical foundations and the development of practical recommendations for electronic money and electronic means of payment in Ukraine.

The theoretical foundations of the study of electronic money, which have the properties of both cash and non-cash forms of money, are disclosed. The legal regulation of the use of electronic money and electronic means of payment is outlined. The volume of electronic money and the state of electronic payment systems in Ukraine are assessed, therefore the system of electronic payments in Ukraine has developed significantly in recent years and has become an integral part of the country's financial infrastructure. Problems and proposals for improving the electronic money market in Ukraine are highlighted, which indicates that electronic money in our country is, of course, a progressive step, but the issue of a clear regulatory framework that would be based on the best international experience and take into account the protection of consumer rights, mandatory state supervision and minimization of all risks associated with the use of electronic money payment systems remains relevant.

Keywords: electronic money, non-cash payments, payment infrastructure, payment cards.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ ТА РОЛЬ ЇХ В ЕКОНОМІЦІ.....	7
1.1. Теоретичні засади електронних грошей.....	7
1.2. Роль електронних платіжних інструментів в економіці.....	14
1.3. Правове регулювання використання електронних грошей та електронних засобів платежів.....	19
Висновки до 1-го розділу.....	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ.....	25
2.1. Особливості розвитку ринку електронних платіжних систем в Україні.....	25
2.2. Оцінка обсягу електронних грошей та стан електронних платіжних систем в Україні.....	33
2.3. Проблеми та пропозиції щодо вдосконалення функціонування ринку електронних грошей в Україні.....	40
Висновки до 2-го розділу.....	45
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50
ДОДАТКИ.....	54

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Міжнародні фінансові ринки характеризуються зростанням ролі електронних технологій у забезпеченні їх ефективного функціонування. В Україні також відбулася еволюція форм грошей: електронні гроші почали використовуватися вітчизняними суб'єктами господарювання для розрахунків в українському сегменті Інтернету. Тому роль електронних грошей в інтернет-платежах стрімко зростає.

Темпи зростання емісії електронних грошей в Україні значно нижчі, ніж в інших високорозвинутих країнах світу, що зумовлено факторами як мікро-, так і макрорівня. Функціонування цих видів платіжних інструментів підкоряється законам ринку, на які держава має змогу впливати за допомогою певних механізмів регулювання. Тому на сучасному етапі актуальним є дослідження розвитку національних систем електронних грошей з урахуванням світових тенденцій та національних особливостей державного регулювання електронних грошей.

Аналіз джерел і публікацій показує, що, незважаючи на активне функціонування електронних грошей в Україні, у вітчизняній науковій літературі поки що мало уваги приділяється їх дослідженню. Окремі аспекти питання висвітлюються Д. Кочергін, В. Міщенком, А. Морозом, М. Савлуком Т. Батракова, Н. Шишкова, М. Савлук та іншими українськими вченими. Водночас серед представників фундаментальної економічної науки досі дискусійною є думка щодо сутності електронних грошей і їх ролі в майбутньому.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій з удосконалення державного регулювання ринку електронних грошей в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- розкрити теоретичні засади функціонування електронних грошей;

- окреслити правові норми використання електронних грошей та електронних засобів платежу;

- здійснити оцінку обсягу електронних грошей та стан електронних платіжних систем в Україні;

- виокремити проблеми та пропозиції щодо вдосконалення ринку електронних грошей в Україні.

Об'єктом дослідження є процес становлення та розвитку електронних грошей і систем, які дозволяють здійснювати через них платежі.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти державного регулювання ринку електронних грошей в Україні.

Методи дослідження це сукупність загальноприйнятих та спеціальних методів наукового пізнання: описовий, предметно-хронологічний, системний підхід, збір, систематизація, комплексний аналіз релевантної інформації, методи дедукції, індукції, аналізу, аналогій, графічний, статистичний та інші.

Інформаційною базою дослідження правове регулювання використання електронних грошей та електронних засобів платежів; річні фінансові звіти та періодичні статистичні огляди НБУ, матеріали друкованих та інтернет засобів масової інформації стосовно ролі електронних платіжних інструментів в економіці тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні науково-практичної проблеми щодо формування теоретико-методологічного обґрунтування сутності електронних грошей та їх регулювання з боку держави.

удосконалено:

- підходи до визначення «електронних грошей» як одного із платіжних інструментів, як засобу обігу та нагромадження в українському інформаційному просторі;

- порядок проведення економічного аналізу електронних грошей із застосуванням методів економетричного моделювання для визначення ефективності державного регулювання електронних грошей, що розширює методичний інструментарій дослідження, який базується на поглибленому

економічному аналізі процесів, пов'язаних з державним регулюванням обігу електронних грошей.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення, висновки та рекомендації, отримані в процесі дослідження, можуть бути використані банками та іншими фінансовими установами, які здійснюють операції з електронними грошима. Систематизовані та узагальнені теоретичні матеріали можуть бути використані при вивченні фінансових дисциплін «Банківський менеджмент», «Банківська система».

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення та результати дослідження опубліковані в матеріалах науково-практичних конференцій: Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки (13-17 травня 2024 р.); Тези Міжнародної наукової конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» (7-8 листопада 2024 р.).

Структура, зміст та обсяги роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних літературних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 55 сторінок машинописного тексту, у тому числі 6 таблиць, 16 рисунків, 4 додатки. Список використаної літератури нараховує 38 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ ТА РОЛЬ ЇХ В ЕКОНОМІЦІ

1.1. Теоретичні засади електронних грошей

У сучасному світі інформаційних технологій український бізнес все більше спрямований на адаптацію своєї діяльності до нових, більш сучасних і прогресивних технологій, особливо у фінансовій сфері. З кожним роком готівкові форми розрахунків втрачають актуальність, зручність і швидкість, поступаючись електронним формам розрахунків, що в свою чергу стимулювало появу електронних грошей і розширювало їх різноманітність. Аналізуючи статистику щодо обсягів електронних грошей та електронних гаманців в Україні за 2019 рік, можна сміливо сказати, що електронні гроші набувають величезної популярності в нашій країні. У найближчі роки обсяги електронної комерції будуть тільки збільшуватися, що сприятиме розширенню новітніх електронних платіжних систем.

Становлення електронного грошового обігу було значною мірою пов'язане з деякими історичними подіями, які певною мірою вплинули на становлення електронізації розрахунків. Так, Кочергін Д.А. пропонує 2 етапи електронізації грошової сфери, перший з яких розпочинається появою кредитних та дебетних карток, а другий впровадженням в обіг смарт-карток [11].

Десятиліття після створення Інтернету ознаменувалося спробами нової грошової революції. Розглянемо деякі історичні події, пов'язані з розвитком електронного грошового обігу, які можна певною мірою визначити як етапи електронізації грошової сфери (рис.1.1) [30].

Отже, перший телеграфний переказ у США дав поштовх розвитку електронного грошового обігу.

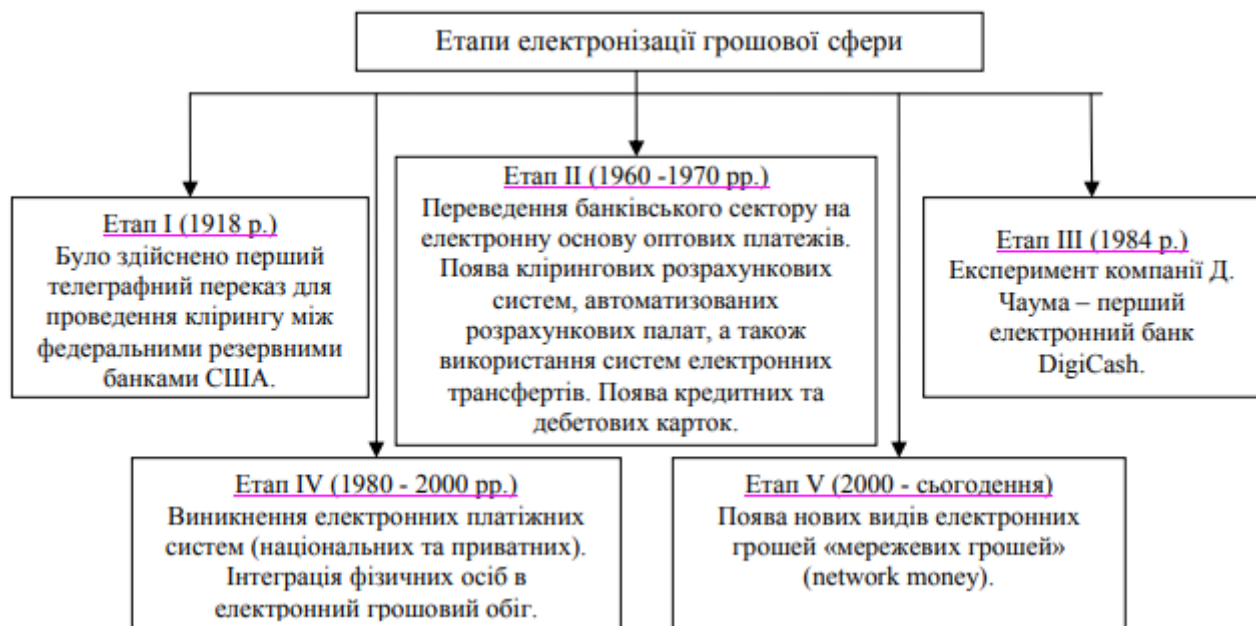

Рис. 1.1. Етапи електронізації грошової сфери [30]

Електронні гроші – це сучасний платіжний засіб, який використовується для оплати різноманітних послуг і товарів в Інтернеті і має абсолютно таку ж вартість, як і справжні гроші.

Вивчимо сутність електронних грошей підприємства (рис. 1.2).

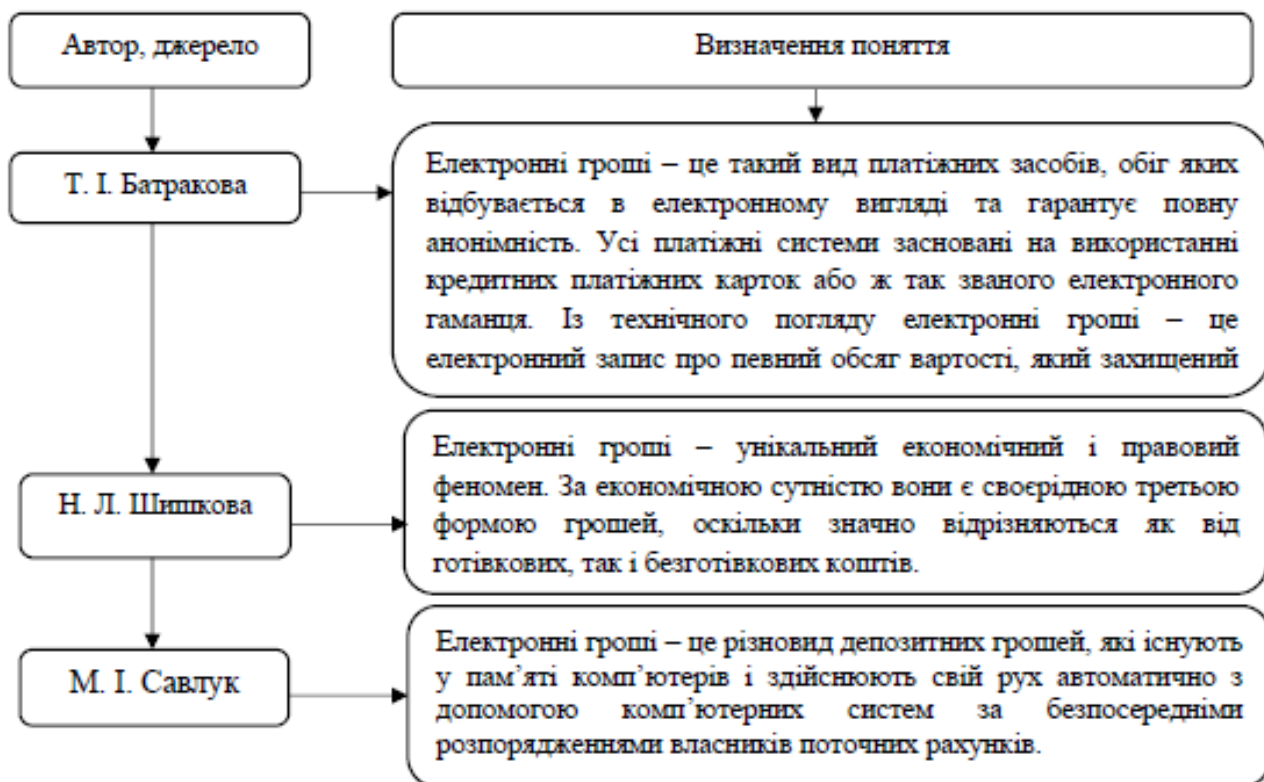

Рис. 1.2. Основні підходи до визначення сутності електронні гроші [35; 2; 15]

Електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, а також є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі [24].

Електронні гроші мають такі характеристики:

- мають здатність до накопичення, виражені в певній валюті, він приймається як засіб платежу між людьми;
- є зобов'язанням емітента, входить в обіг лише після обміну на традиційні гроші.

Емітент зобов'язаний відшкодувати на першу вимогу; зберігається в електронному вигляді або на фізичному пристрої (стартова картка, телефон чи комп'ютер тощо) або віддалено на сервері.

Електронні гроші є фактичними замінниками готівкової форми грошей, які використовуються для платежів, без використання банківських рахунків, і обміну на готівкові гроші та зберігаються на спеціальних носіях і використовуються за допомогою спеціальних технічних пристроїв. Електронні гроші мають ознаки як готівкових, так і безготівкових коштів [14].

Порівняльну характеристику сучасних форм грошей наведено на рис. 1.3.

Отже, електронні гроші мають властивості як готівкових, так і безготівкових форм грошей.

Поширення електронних грошей обумовлюється економічними факторами, серед яких низька собівартість їх звернення, і поруч позаекономічних факторів – в тому числі зручність для споживача при здійсненні розрахунків.

У цілому більшість сучасних дослідників вважають, що еквіваленти грошових коштів - короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості.

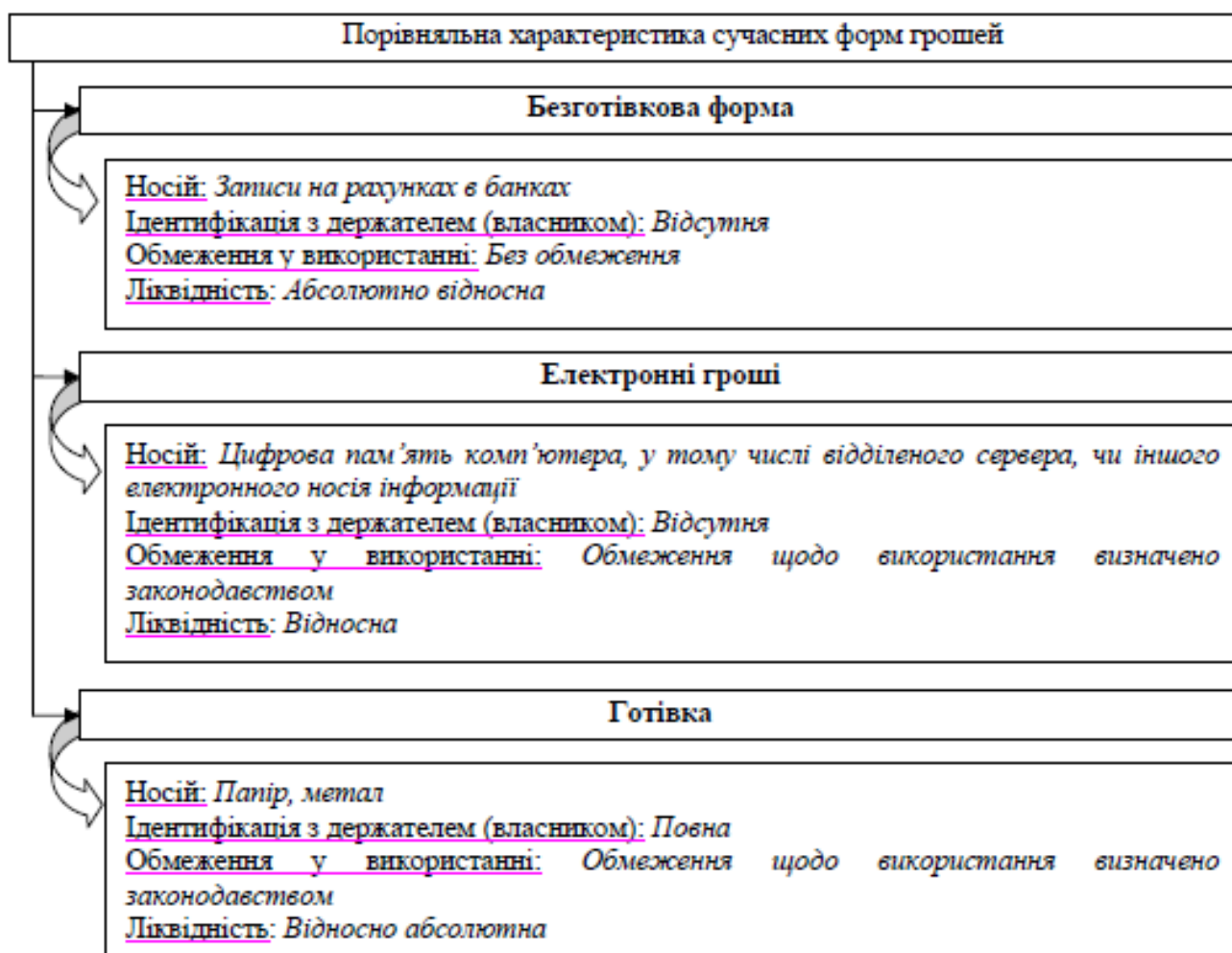

Рис. 1.3. Порівняльна характеристика сучасних форм грошей [9]

З позиції бухгалтерського обліку електронні гроші є новим об'єктом дослідження. Для подальшого вивчення методологічних і організаційних проблем їх бухгалтерського обліку доцільно розглянути їх класифікацію.

Класифікація є допоміжним інструментом щодо вирішення у подальших дослідженнях актуальних проблем бухгалтерського обліку електронних грошей [29].

Електронні гроші та їх популярність при здійсненні розрахунків в мережі Інтернет була пов'язана з рядом переваг (рис.1.4).

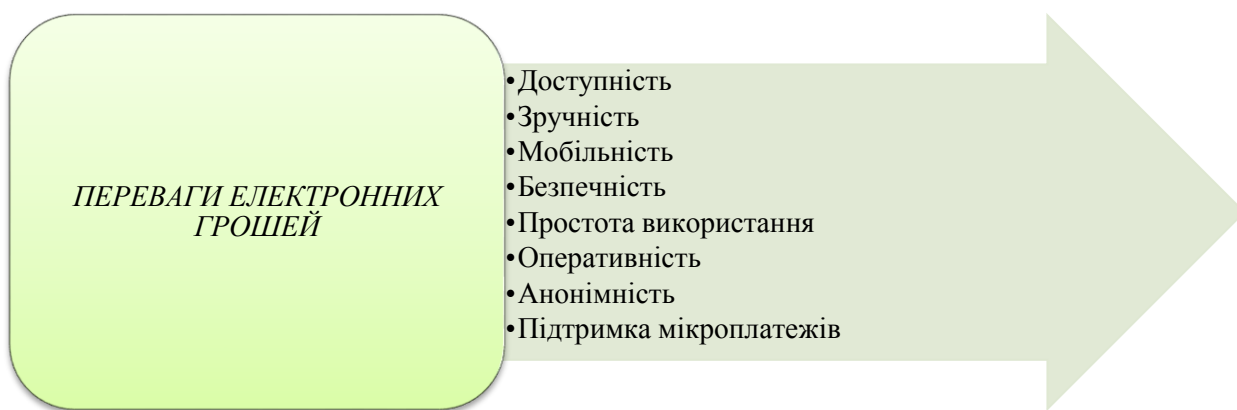

Рис 1.4. Переваги електронних грошей [12]

Поява такого феномену, як електронні гроші та їх популярність при здійсненні розрахунків в мережі Інтернет була пов'язана з рядом переваг (див. рис.1.4) [12]:

- Доступність. Для користування традиційними банківськими послугами користувачу потрібен банк або банкомат, а користувачу електронних грошей – лише Інтернет та комп'ютер чи мобільний телефон.

- Зручність. Один із ключових факторів, в основі якого лежить оперативність здійснення економічних операцій. Вважається, що час, який витрачено на заповнення квитанцій, черги і т.п. – це втрачені можливості. Користувач може отримати доступ до електронного гаманця в режимі 24/7 і вести свій бізнес без жорсткої прив'язки до банківської системи країни, в якій він знаходиться. Тобто, він може здійснювати свою діяльність, отримувати сплату за товари і послуги та проводити миттєві розрахунки навіть тоді, коли банківська система не працює.

- Мобільність. Здійснення операцій може відбуватися будь-якому місці при використанні технічних засобів (комп'ютер/мобільний телефон) та наявності Інтернету.

- Безпечність. Системи електронних грошей дозволяють забезпечити достатній рівень захисту особистих даних і коштів користувача від здійснення шахрайських дій з боку третіх осіб.

- Простота використання. Будь-яка людина, навіть не фахівець в галузі ІТ, може ефективно працювати з електронними грошима.
- Оперативність. Розрахунки електронними грошима проходять миттєво і гарантовано.
- Анонімність. Більшість систем електронних грошей потребують від користувача мінімальних особистих даних і дозволяють проводити анонімні платежі.
- Підтримка мікроплатежів. Електронні гроші дозволяють ефективно проводити транзакції з платежами еквівалентом від 0,1 до 10 доларів США, за відсутності або низької комісії всередині системи [12].

Таким чином, враховуючи переваги електронних платежів, все більше вітчизняних суб'єктів господарювання звертаються до цієї практики. Ще однією причиною популярності електронних платежів є зростання електронної комерції в країні, але порівняно з високорозвиненими країнами України є що покращити. Перш за все, необхідно на законодавчому рівні врегулювати процеси електронних платежів. На нашу думку, важливу роль відіграє рівень комп'ютерної грамотності та довіра суб'єктів господарювання та громадян до відносно нових способів оплати.

На сьогодні не існує єдиної класифікації електронних грошей/платіжних інструментів. Відзначимо, що найбільш звичною для нас класифікацією є класифікація розміру платежу, згідно з якою електронні гроші поділяються на пікоплаті, мікро- та макроплатежі. При цьому користувачами електронних грошей можуть бути фізичні особи або комерційні суб'єкти (господарські суб'єкти), які використовують електронні гроші для здійснення професійної діяльності. Тому розглянемо тематичну складову використання електронних грошей в Україні (рис. 1.5.).

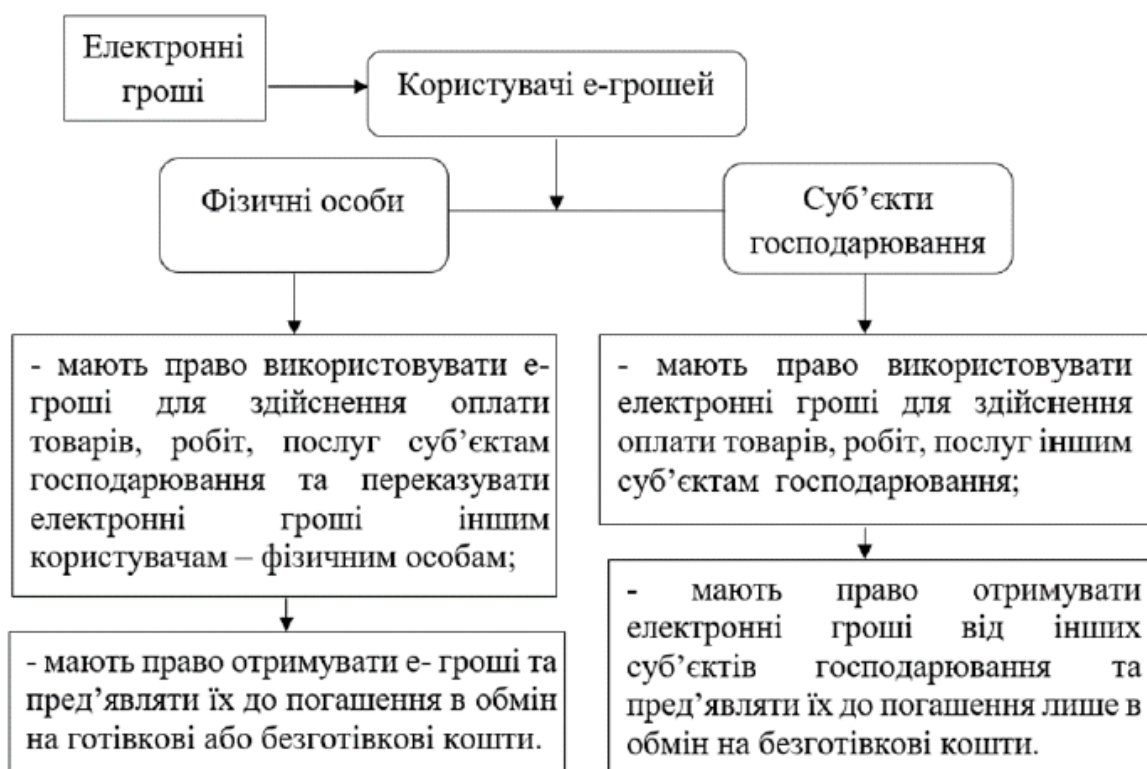

Рис. 1.5. Користувачі електронних грошей [19].

Суб'єкт господарювання може відкрити в банку два електронних гаманці: один для продавця (отримання електронних грошей за продані товари, надані послуги та виконану роботу), другий для користувача (оплата товарів, робіт, послуг, наданих іншим комерційним суб'єктом). Таким електронним гаманцем можна керувати через мобільний додаток у будь-якому місці та будь-який час, що забезпечує власнику незалежність, швидкість та зручність у процесі обміну валюти між гаманцями та управління лімітами.

Таким чином, ми можемо розглядати електронні гроші як інноваційний платіжний інструмент, який має низку переваг перед традиційними формами грошей і надає економічним агентам новий спосіб здійснення платіжних операцій, а також нову платіжну технологію, яка дозволяє зберігати гроші в електронному вигляді. форму. Сьогодні електронні гроші відіграють все більшу роль у платіжній системі, тому важливо визначити їх роль в економіці різних країн.

1.2. Роль електронних платіжних інструментів в економіці

Нинішній темп життя досить напружений, і українці не завжди мають час, а іноді й можливість, адаптуватися до режиму роботи банків для проведення необхідних фінансових операцій. Однак світ стає все більш цифровим, і електронні гроші, як один із інструментів вирішення проблеми економії часу, набирають популярності в нашій країні. Міжбанківські розрахунки, які раніше вимагали фізичного переміщення банкнот, тепер відбуваються майже повністю в електронному вигляді. Отже, електронні гроші як платіжний інструмент здатні вплинути на розвиток сучасного суспільства, а отже, і на економіку країни в цілому. Вони дозволяють здійснювати універсальний обмін між власниками мільйонів товарів і послуг, гарантують функціонування кредиту та державних фінансів.

Регулювання емісії та особливості використання електронних грошей в Україні здійснюється відповідно до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» (№ 2346) [25] та Положення про електронні гроші в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 10 лютого 2016 року №65 [22]. Положення регулює діяльність, пов'язану з випуском електронних грошей в Україні, та запроваджує моніторинг за такою діяльністю.

Відповідно до Постанови Національного банку України «Про внесення змін до Положення про електронні гроші в Україні», випуск електронних грошей в Україні мають право здійснювати лише банки. Банк надає своїм клієнтам такі фінансові послуги у сфері використання електронних грошей [25]:

- розповсюдження електронних грошей;
- здійснення обмінних операцій з електронними грошима;
- надання засобів поповнення електронними грошима електронних пристроїв;
- приймання електронних грошей в обмін на готівкові/безготівкові кошти.

Згідно з вимогами п. 15.2 ст. 15 Закону № 2346 банк, який планує здійснювати випуск електронних грошей, зобов'язаний спершу узгодити з Національним банком України правила їх використання. Тому суб'єкти, що здійснюють операції з електронними грошима (емітент електронних грошей, оператор, агенти, торговці і користувачі), можуть робити це тільки за правилами, погодженими з Національним банком України [22].

Розглянемо конкретні переваги використання електронних розрахунків підприємством.

По-перше, враховуючи значне спрощення процесу купівлі та підвищення кількості потенційних покупців, збільшаться обсяги продажу товарів.

По-друге, відбудеться скорочення витрат на обслуговування готівкових операцій (зокрема, витрати пов'язані з інкасацією) та завдяки пришвидшенню обороту у підприємства збільшується обсяг вільних оборотних коштів, що безпосередньо пов'язане з прибутком підприємства.

По-третє, швидкість та експлуатаційна надійність скорочують витрати на дані операції. Як висновок, вказані вигоди, по різному, але впливають на збільшення прибутку фірми, а це, в свою чергу, стимулює підприємство на розширення обсягів торгівлі [36].

Враховуючи, що електронні гроші у більшості випадків індивідуальні, вони також дозволяють роздрібним торговцям створювати та пропонувати індивідуальні програми для стимулювання споживання. Роздрібні мережі використовують інформацію про окремих покупців для надання їм індивідуальних знижок і бонусів. Однак самі по собі бонуси та знижки не є електронними платіжними засобами, оскільки не мають єдиного грошового еквівалента і не можуть бути обмінені на реальні гроші. Банки часто вводять бонусні програми для електронних платежів, щоб стимулювати цей інструмент. Відтак роздрібна торгівля також отримує додатковий поштовх для розвитку.

Обіг електронних грошей характеризується сукупним обсягом наперед передплачених електронних платіжних коштів, які належать приватним особам, підприємствам, державі і використовуються для обслуговування грошового

обороту. Відповідно, суб'єкти господарювання є контрагентами по платежах, а кожен акт платежу передбачає пряму участь контрагентів: платника і одержувача, і опосередковану – банківську установу. Використання інноваційних технологій дозволяють здійснювати розрахунки електронними грошима як між фізичними особами (C2C – «споживач» – «споживач»), так і між юридичними та фізичними особами (B2C – «бізнес» – «споживач»), а також між C2G («споживач» – «держава»), G2B («держава» – «бізнес») і навпаки. Статистичною ознакою цих відносин є акти платежу або фінансове забезпечення його вчинення [40, с. 7].

Зі свого боку, розширення електронних платежів стимулює збільшення зайнятості та економічне зростання (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Вплив електронних платежів на споживання та економічне зростання: логічні взаємозв'язки [12]

Отже, за умови належного регулювання обсягів електронних грошей та моніторингу законного здійснення економічних операцій розвиток електронних платежів можна вважати важливим фактором економічного зростання.

Крім того, розвиток електронних платежів позитивно впливає на фінансову систему та монетизацію економіки. Запровадження електронних платежів

сприяє залученню коштів населення та компаній до банківської системи та зменшує обіг готівки. Широке поширення безготівкових розрахунків робить ці інструменти більш доступними та необхідними для широких верств населення.

Таким чином, підвищується рівень охоплення населення фінансовими послугами, що зменшує непродуктивні грошові заощадження, стимулює розвиток малого бізнесу, зменшує роль тіньових операцій (рис. 1.7).

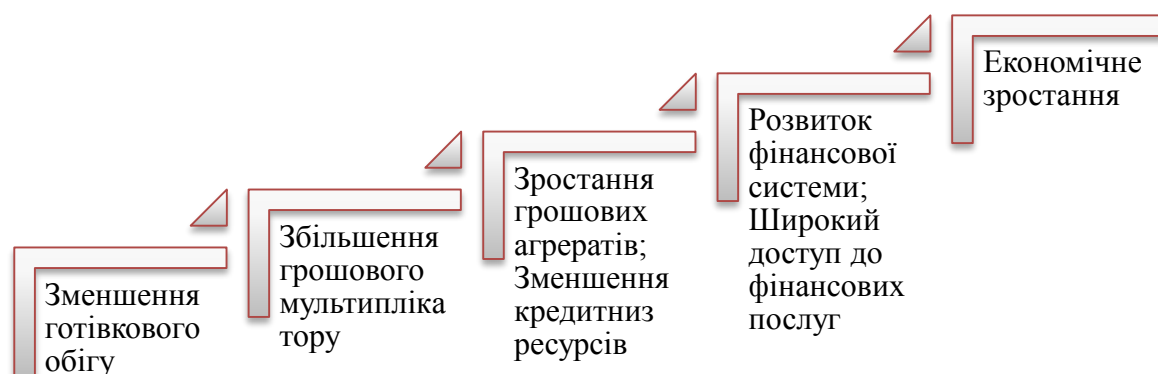

Рис. 1.7. Економічний ефект переходу на безготівкові розрахунки [3].

Крім того, згідно з аналізом інституту економічних досліджень, запровадження електронних платежів означає скорочення операційних витрат економіки та держави в цілому. Утримання готівкової системи розрахунків тягне значні витрати, які фактично покриває суспільство. Ці витрати включають витрати центрального банку на друкування паперових грошей і обслуговування міжбанківських розрахунків, витрати держави на нагляд і запобігання злочинності в цій сфері, час, витрачений споживачами і підприємствами на облік і розрахунки, витрати банків і підрядників на підтримку фізичної інфраструктури грошового обігу, перевезення банкнот, обробки платежів тощо (табл 1.1.).

Таблиця 1.1.

Компоненти вартості готівкових платежів в економіці [3]

Витрати споживача	Витрати центрального банку	Витрати торговців	Витрати комерційних банків
Витрати часу на отримання готівки	Виробництво монет і банкнот	Трудові витрати на обслуговування готівкових платежів	Трудові витрати на обслуговування готівкових платежів

Продовження таблиці 1.1.

Витрати часу на обслуговування готівкових платежів	Підтримання обігу готівки: транспортні витрати, обробка та обмін готівкових грошей	Витрати на підтримку запасів розмінної готівки, зберігання і транспортування отриманих грошей	Витрати на підтримку запасів готівки, зберігання, транспортування, сортування готівки, підтримання мережі банкоматів
Витрати часу на контроль за витратами	Витрати на безпеку	Витрати внаслідок злочинності, витрати на безпеку	Витрати внаслідок злочинності, витрати на безпеку

Зокрема, завдяки електронним платежам споживачі витрачають менше часу на транзакції та не витрачають час на отримання готівки. Роздрібні підприємства не несуть витрат на інкасацію та зберігання готівки, тому вони можуть обслуговувати більше клієнтів і нести менший ризик при отриманні коштів.

Збільшення електронних платежів може сприяти зменшенню тіньової економіки, в якій переважно використовуються готівкові розрахунки, що, у свою чергу, дозволяє здійснювати достатньо великі операції, які не можуть бути відслідковані правоохоронними органами. Отже, зростання популярності електронних платіжних інструментів за інших рівних умов може призвести до появи конкурентних переваг у суб'єктів господарювання, які працюють легально та приймають такі інструменти. Крім того, поширення безготівкових платежів часто значно зменшує частоту значних готівкових платежів у формальній економіці, що полегшує боротьбу з відмиванням грошей.

Тому розвиток електронних грошей, як одного з електронних платіжних інструментів, в основному приносить позитивні зміни в економіку країн. По-перше, це стимулює подальший розвиток інформаційних технологій у фінансовому секторі. По-друге, це є причиною зменшення частки тіньового сектору економіки через скорочення готівкових розрахунків та переведення економічних операцій в онлайн. При цьому населення країни може здійснювати розрахунки в будь-який час, у будь-якому місці та з будь-яким продавцем, що дозволяє контролювати ціни та вибирати для себе найкращу пропозицію.

Водночас електронні гроші несуть у собі ряд ризиків, притаманних цьому електронному платіжному інструменту, які так чи інакше враховуються у світовій практиці при створенні нормативної бази функціонування електронних грошей та аналізі економічних взаємодій.

1.3. Правове регулювання використання електронних грошей та електронних засобів платежів

В Україні використання електронних грошей не є поширеним явищем, тому правове регулювання використання електронних грошей також має багато прогалин.

Основними нормативно-правовими актами, які визначають і регулюють використання електронних грошей в Україні, нині є Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 5 квітня 2001 року № 2346 та Положення про електронні гроші в Україні, затверджене постановою правління Національного банку України від 4 листопада 2010 року № 481.

Так, у ст. 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» електронні гроші визначено як одиниці вартості, які зберігаються на електронних пристроях, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі. Досить часто поняття «електронні гроші» ототожнюють з поняттям «електронний платіжний засіб». Проте у п. 1.14 ст.1 вказаного Закону, електронний платіжний засіб визначено як платіжний інструмент, який надає держателю можливість за допомогою платіжного пристрою отримати інформацію про належні держателю кошти й ініціювати їх переказ [25].

Технічно, електронні гроші – це файл, що містить число, яке характеризує суму грошей, доступну їх власнику, а також іншу спеціальну інформацію (подробиці). Цей файл формується кредитною організацією і зберігається на

дисках (в пам'яті) комп'ютера користувача. Дані з нього передаються на інший комп'ютер за допомогою телекомунікаційних ліній та інших електронних засобів передачі інформації.

В економічному розумінні електронні гроші випускаються кредитною організацією за дорученням клієнта, який надав гроші, грошові знаки, представлені у вигляді інформації в пам'яті комп'ютера або іншого технічного пристрою, виконують функцію засобу платежу і засіб регресу, а також інші функції грошей і які володіють усіма основними властивостями традиційної готівки (банкноти та дрібні монети), процес оплати яких відбувається шляхом їх передачі (перезапису) із сервера платника. на сервер одержувача.

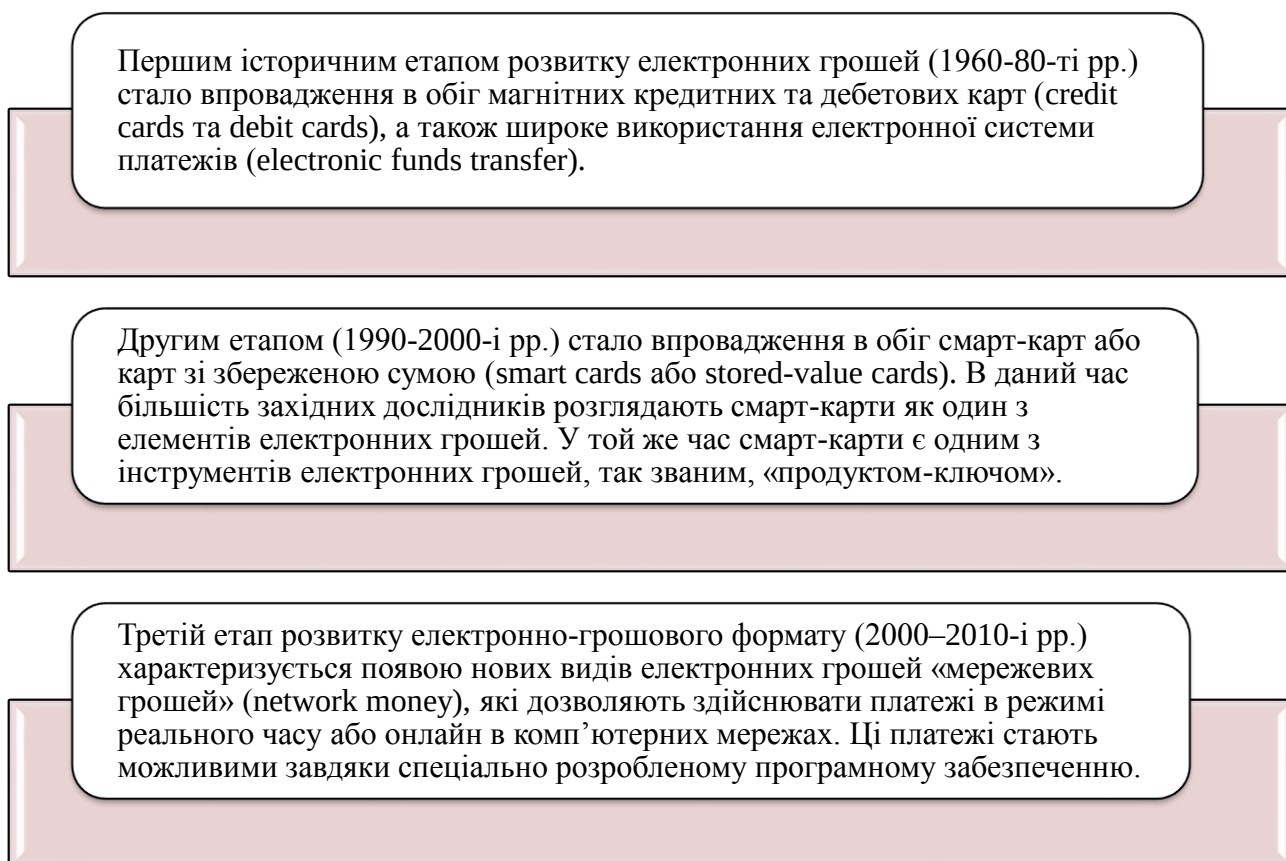

Рис. 1.8. Етапи розвитку електронних грошей [13]

Раніше поняття «електронні гроші» не мало законодавчого статусу та, відповідно, чітких правил роботи з ними не було. Наразі воно визначено у Законі України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» (Закон втратив чинність на підставі Закону № 1591-IX від 30.06.2021). Відповідно до

нього електронні платежі з використанням електронних грошей офіційно визнано однією з форм безготівкових розрахунків, вони мають здійснюватися лише кредитними організаціями за дорученням клієнтів (емітент – кредитна організація, регулятор – Національний Банк України) [38].

Основною відмінністю електронних коштів від негрошових коштів є відсутність використання банківських рахунків, а також порядок і моменти припинення грошових зобов'язань за його використання. По-перше, переказ електронних коштів завжди є безвідкличним – його безвідкличність настає в момент використання електронного платіжного засобу, що еквівалентно неможливості відкликання платіжного доручення; по-друге, одночасно вважається виконанням грошове зобов'язання платника перед одержувачем.

Документ з обліку залишку електронних коштів (електронний рахунок) має юридичні властивості, що характеризують його як різновид банківського рахунку, а договір, предметом якого є надання платіжних послуг з обліку та переказу електронних коштів, має юридичні властивості. властивості договору банківського рахунку з урахуванням особливостей підключення з урахуванням такого електронного рахунку. Відповідно, регулювання розрахунків електронними коштами не повинно зводитися до застосування до них інституту переказів без відкриття банківського рахунку, а вписуватися в систему регулювання відносин, пов'язаних з обліком коштів на рахунках у кредитних установах.

Оператор здійснює грошовий переказ за бажанням клієнта (платника або одержувача грошей) за рахунок коштів платника, які знаходяться на його банківському рахунку або надані йому без відкриття. Переклад виражається:

- у зарахуванні грошей на банківський рахунок їх одержувача;
- у видачі йому готівки;
- в обліку коштів без відкриття банківського рахунку (тільки під час переказу електронних коштів).

При обслуговуванні різними операторами - при зарахуванні грошей на банківський рахунок оператора, що обслуговує отримувача коштів, у момент

остаточності переказу зобов'язання оператора ного платника, перед останнім припиняється [5].

Оператори, що здійснюють грошові перекази, зобов'язані інформувати клієнтів у доступній для них формі про умови здійснення грошових переказів за відповідною формою безготівкового розрахунку. У законі закріплено порядок такого ознайомлення: воно має бути здійснено ще до здійснення переказу. При цьому до клієнтів слід довести інформацію:

- про розмір винагороди та порядок її стягнення у разі, якщо вона передбачена договором;
- про спосіб визначення курсу переказу грошей в іноземній валюті (для різниці у валюті коштів, наданих платником, та валюті коштів, що переказуються);
- про порядок пред'явлення претензій, включаючи інформацію для зв'язку з оператором;
- іншу інформацію, обумовлену застосовуваною формою безготівкових розрахунків.

Для переказу електронних грошей клієнти повинні надати оператору кошти на підставі укладеного договору. Якщо клієнт – громадянин, переказ може бути здійснений як із використанням, так і без використання рахунку у банку. Якщо клієнтом є юридична особа або індивідуальний підприємець, то електронні гроші переказуються лише із застосуванням банківського рахунку.

Слід зазначити, що при переказі електронних грошей одержувачами можуть бути лише юридичні особи або фізичні особи-підприємці. Вони мають право виступати платниками лише тоді, коли перераховані кошти призначені для отримання фізичною особою.

Ознаками грошового переказу є його безвідкличність і остаточність. Перше означає відсутність або припинення можливості відкликати доручення на переказ коштів у певний час. Другий – надання коштів одержувачу коштів у певний час. Після виконання оператором усіх дій щодо переказу електронних грошей такий переказ стає безвідкличним та остаточним. Якщо клієнт

використовує електронний платіжний засіб самостійно, переказ стає безвідкличним у момент такого використання та остаточним після фіксації оператором інформації про здійснені транзакції, яку він щодня отримує від одержувача коштів. У разі остаточного переказу електронних грошей грошове зобов'язання платника перед одержувачем припиняється. У разі автономного режиму використання електронного платіжного засобу грошове зобов'язання платника перед одержувачем припиняється в момент безвідкличного переказу електронних грошей.

Висновки до 1-го розділу

Електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, а також є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі

Таким чином, ми можемо розглядати електронні гроші як інноваційний платіжний інструмент, який має низку переваг перед традиційними формами грошей і надає економічним агентам новий спосіб здійснення платіжних операцій, а також нову платіжну технологію, яка дозволяє зберігати гроші в електронному вигляді. форму. Сьогодні електронні гроші відіграють все більшу роль у платіжній системі, тому важливо визначити їх роль в економіці різних країн.

Тому розвиток електронних грошей, як одного з електронних платіжних інструментів, в основному приносить позитивні зміни в економіку країн. По-перше, це стимулює подальший розвиток інформаційних технологій у фінансовому секторі. По-друге, це є причиною зменшення частки тіньового сектору економіки через скорочення готівкових розрахунків та переведення економічних операцій в онлайн. При цьому населення країни може здійснювати розрахунки в будь-який час, у будь-якому місці та з будь-яким продавцем, що

дозволяє контролювати ціни та вибирати для себе найкращу пропозицію. Водночас електронні гроші несуть у собі ряд ризиків, притаманних цьому електронному платіжному інструменту, які так чи інакше враховуються у світовій практиці при створенні нормативної бази функціонування електронних грошей та аналізі економічних взаємодій.

Ознаками грошового переказу є його безвідкличність і остаточність. Перше означає відсутність або припинення можливості відкликати доручення на переказ коштів у певний час. Другий – надання коштів одержувачу коштів у певний час. Після виконання оператором усіх дій щодо переказу електронних грошей такий переказ стає безвідкличним та остаточним. Якщо клієнт використовує електронний платіжний засіб самостійно, переказ стає безвідкличним у момент такого використання та остаточним після фіксації оператором інформації про здійснені транзакції, яку він щодня отримує від одержувача коштів. У разі остаточного переказу електронних грошей грошове зобов'язання платника перед одержувачем припиняється. У разі автономного режиму використання електронного платіжного засобу грошове зобов'язання платника перед одержувачем припиняється в момент безвідкличного переказу електронних грошей.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

2.1. Особливості розвитку ринку електронних платіжних систем в Україні

Платіжна система – це платіжна організація, учасники платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними під час проведення переказу коштів. Проведення переказу коштів є обов’язковою функцією платіжної системи [9].

За допомогою платіжних систем здійснюються грошові перекази, розрахунки в платіжних терміналах торгово-сервісних підприємств, а також розрахунки в мережі Інтернет. Як відомо, продаж товарів або послуг у мережі Інтернет називають електронною комерцією. Здійснення оплати за товари або послуги, куплені за допомогою мережі Інтернет, можуть здійснюватися за допомогою платіжних карток, електронних грошей або готівкою під час отримання товару. Платіжні картки - найбільш розповсюджений електронний платіжний інструмент, який характеризується універсальністю та зручністю використання [16].

Нині в Україні безготівкові розрахунки і платежі здійснюються переважно за допомогою платіжних карток, які є одним із найбільш динамічних сегментів ринку роздрібних платежів. Звертає увагу на себе той факт, що, незважаючи на складні випробування, які переживала українська платіжна система, спостерігається збільшення кількості платіжних карток та обсягів безготівкових платежів.

На початок 2024 р. продовжує зберігатися позитивна тенденція зростання безготівкових розрахунків та розширення платіжної інфраструктури. Позитивні тенденції на ринку платіжних карток надійно закріпилися в 2022 р.

Загальна кількість банківських пристроїв самообслуговування на початку 2024 року становила 29 тис. од. (відбулося зменшення на 8,3%), що можемо побачити в табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Загальні дані про кількість клієнтів, платіжних карток та платіжних пристроїв (Додаток А) [17]

Рік	Учасники карткових платіжних систем, шт.	Держателі платіжних карток, тис. осіб	Платіжні картки		Банківські пристрої самообслуговування, шт.	Термінали, шт.
			В обігу, тис. шт.	Активні, тис. шт.		
2020	70	49 058	72 951	39 232	34 789	368 642
2021	68	53 176	79 992	43 810	33 726	434 521
2022	66	67 129	109 623	45 335	28 268	365 837
2023	62	69 083	114 348	51322	29 169	460 070
01.09.2024	59	70 165	119 889	53 526	29 095	510 567

Кількість платіжних карток за 5 років збільшилася на 78% і на початок 2024 р. становила 119,8 тис. шт., із них активних – 53,5 тис. шт. (зростання на 7,6% порівняно з початком 2020 р.). Кількість активних платіжних карток із магнітною смугою та чипом збільшилася майже вдвічі (на 72,3%) та становила 53,5 тис. шт., при цьому спостерігається загальне зменшення платіжних карток виключно з магнітною смугою (зменшення на 2,8%). Незважаючи на воєнні обмеження, продовжує динамічно зростає кількість випущених карток (рис. 2.1).

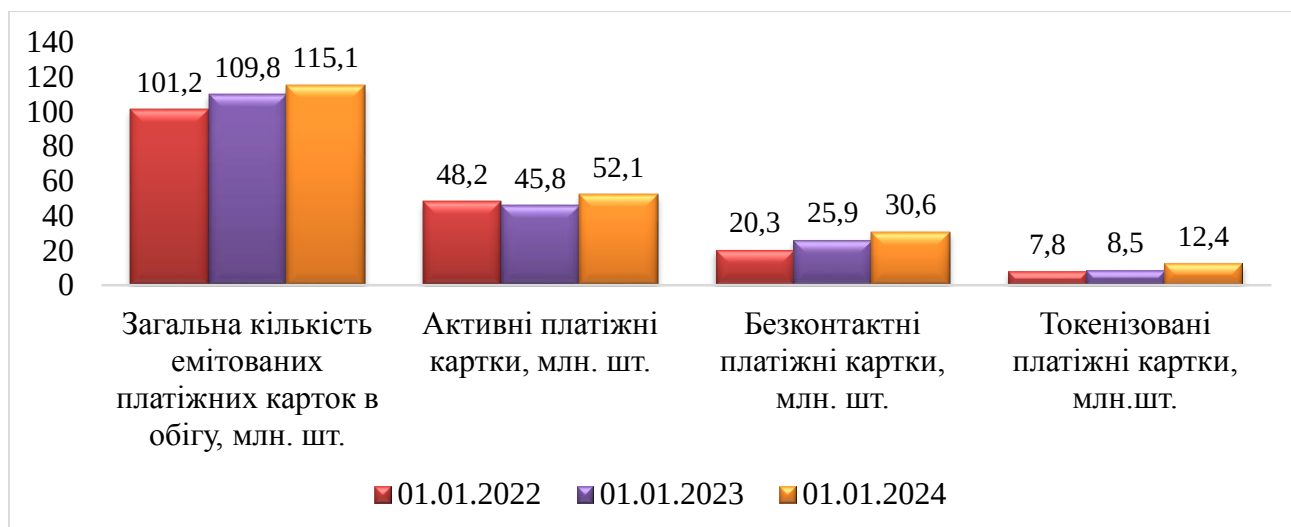

Рис. 2.1. Кількість платіжних карток в Україні (Додаток Б) [17]

Дані, що наведені на рис. 2.1, дозволяють констатувати зростання кількості платіжних карток: як загальної кількості емітованих карток в обігу (+4,83%), так і активних платіжних карток (+12,53%), безконтактних карток (+17,24%), токенизованих платіжних карток (+56,96%).

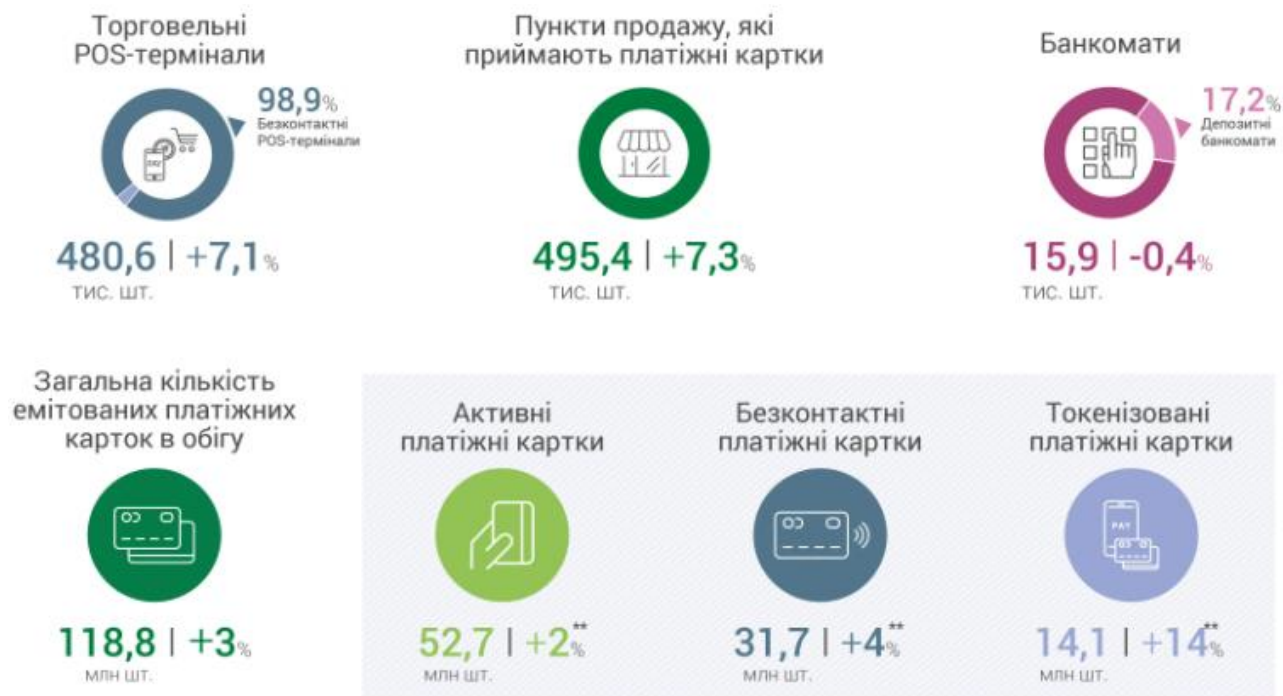

Рис. 2.2. Платіжна інфраструктура та платіжні картки станом на 01.07.2024 р.

[37]

Загалом, основними стратегічними тенденціями розвитку платіжних систем в Україні є:

- подальший розвиток банківського дистанційного обслуговування, у тому числі internet-banking і mobile-banking;
- посилення конкурентної боротьби між банками та фінтех-компаніями [10];
- фінансова інклюзія;
- подальше зростання попиту на миттєві платежі Instant Payments або Fast Payments;
- подальше поширення використання штучного інтелекту та розвиток таких технологій, як відкритий банкінг (має запрацювати у серпні 2025 року), Tap to Phone, цифрові гаманці, De-Fi (децентралізовані фінанси);

– окрім того, очікується, що у 2024 році ключовими подіями, що вплинуть на розвиток ринку платіжних послуг, будуть впровадження цифрової валюти центрального банку та регулювання ринку криптоактивів [33];

– тенденція до появи фінтех-стартапів була помітно пригальмована початком повномасштабного вторгнення, хоча 7 із фінтех-компаній були засновані саме у 2022 році. Тим не менш зміни у законодавчій базі можуть позитивно вплинути на розвиток фінтеху через покращення бізнес-середовища та відкриття нових можливостей.

Незважаючи на скорочення кількості банків у 2024 р., мережа платіжних терміналів за рік зросла майже на 69% та станом на 01.09.2024 налічувала 510,5 тис.шт. (це на 141,9 тис. шт. більше, ніж на 01.12.2020). Практично вся частка цього росту припадає на торговельні платіжні термінали, водночас кількість банківських терміналів в останні півроку почала зменшуватися.

В Україні ринок електронних грошей в характеризується нерівномірністю поширення. Пропозиція електронних грошей залежить від багатьох факторів, які можуть стримувати їх розвиток: стимулів для споживачів, торговців, емітентів та посередників під час їх використання. Але головним фактором виступає готовність населення прийняти нові технології.

Розглянемо особливості розрахунків електронними грошима України (рис.2.3). Слід зазначити, що йдеться не про безготівкові розрахунки з використанням реальних грошей, а маються на увазі гроші «віртуальні», створювані для розрахунків в інтернет – мережі. Послуги за розрахунками «електронними грошима» надають спеціалізовані платіжні системи (як внутрішньодержавні, так і міжнародні), схема роботи яких доволі проста.

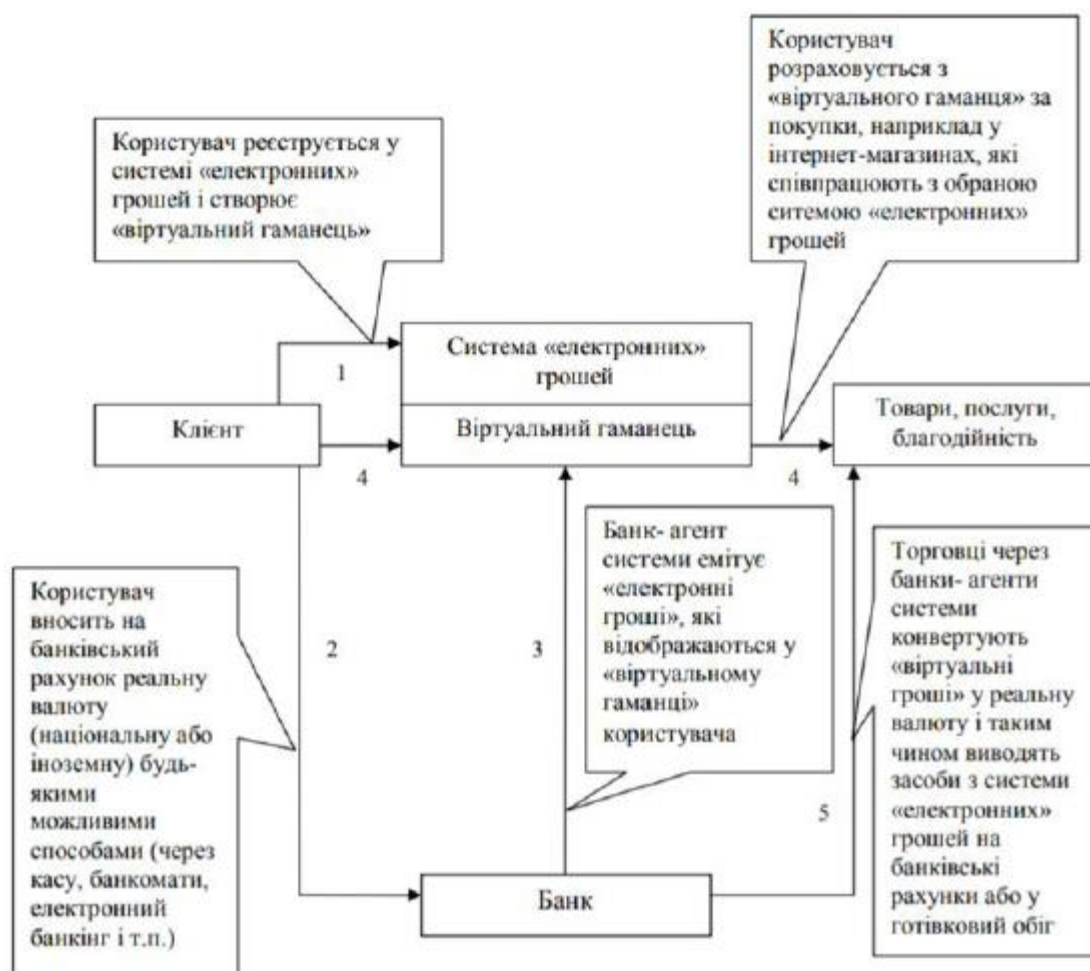

Рис. 2.3. Схема розрахунків з використанням електронних грошей [4]

Користувач укладає договір з банком про надання послуг по операціях з електронними грошима, в якому обумовлюються правила проведення операцій. Користувач вносить грошові кошти на банківський рахунок, створює свій електронний гаманець, на який банк – агент завантажує електронні гроші (не більше оплаченої суми користувач розраховується з «віртуального гаманця» за покупки, наприклад у інтернет-магазинах, які співпрацюють з обраною системою «електронних» грошей користувач реєструється у системі «електронних» грошей і створює «віртуальний гаманець» [32].

Банк користувач вносить на банківський рахунок реальну валюту (національну або іноземну) будь-якими можливими способами (через касу, банкомати, електронний банкінг і т.п.). Банк-агент системи емітує «електронні гроші», які відображаються у «віртуальному гаманці» користувача. Торговці через банки-агенти системи конвертують «віртуальні гроші» у реальну валюту і

таким чином виводять засоби з системи «електронних» грошей на банківські рахунки або у готівковий обіг відповідно до оплаченої суми).

Випуск електронних грошей в Україні мають право здійснювати лише банки. Нині 23 банки мають право здійснювати емісію електронних грошей (табл. 2.2.), та співпрацюють в межах платіжних інструментів та платіжних вистем, таких, як Національна платіжна системи «ПРОСТІР», Visa та «Глобал Мані», «FORPOST», «ALFA-MONEY», MasterCard, XPAY тощо [32].

Таблиця 2.2.

Перелік банків, які мають право здійснювати випуск електронних грошей згідно з законодавством України [32], Додаток В

№ з/п	Найменування банку	Найменування електронних грошей/найменування платіжної системи, з використанням якої здійснюються операції з електронними грошима
	АТ «АЛЬФА-БАНК»	ALFA-MONEY, MasterCard, Visa
2	ПАТ «БАНК ВОСТОК»	ПРОСТІР
3	АТ «ТАСКОМБАНК»	МАКСІ
4	АБ «УКРГАЗБАНК»	ПРОСТІР
5	АТ «Райффайзен банк Аваль»	MasterCard, Visa
6	ПАТ «МТБ БАНК»	MasterCard, Visa, XPAY
7	ПАТ «МТБ БАНК»	MasterCard, Visa, XPAY
8	АТ «Ощадбанк»	MasterCard, Visa
9	ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»	MasterCard, Visa
10	ПАТ «КРЕДОБАНК»	MasterCard
11	ПАТ «УНІВЕРСАЛБАНК»	MasterCard

** джерело складено на основі даних НБУ та Додатку В*

Visa – американська платіжна система, яка представлена в 200 країнах світу і забезпечує здійснення безготівкових платежів між суб'єктами товарно-грошових відносин.

Найбільший рівень довіри у фірми в країнах Північної Америки, найменший – у країнах Азії.

MasterCard – міжнародна платіжна система, представлена в 210 країнах світу і розташована в США. За її допомогою можна здійснювати безготівкові операції зі своїм банківським рахунком, оплачувати покупки в інтернеті, переказувати грошові кошти.

Отож, Visa і MasterCard – глобальні платіжні системи, які приймають до оплати в переважній більшості країн.

Розглянемо більш детальну про кожну з них, у розрізі переваг та недоліків, (табл. 2.3):

Таблиця 2.3

Переваги та недоліки деяких платіжних систем [34]

Назва ПС	Переваги	Недоліки
Visa	Гроші можна зняти у всіх банкоматах. Розплатитися карткою можна в магазині будь-якої держави. Безпечно зберігати гроші.	Конвертація за кордоном через долар. При подвійному обміні можна втратити велику суму. За користування преміальними картками нараховується більша комісія.
MasterCard	Конвертація діє скрізь. Швидке зняття грошей із мінімальною комісією. Можна поставити обмеження щодо використання фінансів на день.	Не можна додати до рахунку додаткові картки. Подвійний обмін грошей відбувається через євро, що загрожує втратою великої суми.

Платіжна система «ГлобалМані» пропонує способи оплати мобільного зв'язку, Інтернету, комунальних та інших послуг, а також здійснення грошових переказів між фізичними особами, оплату товарів в інтернетмагазинах. Електронні гаманці користувачів – фізичних осіб анонімні, не потребують ідентифікації [8].

Збільшення використання електронних платіжних систем неминуче, оскільки вони мають дуже важливі і незаперечні переваги, такі як [8]:

- доступність – будь-який користувач має можливість безкоштовно відкрити власний електронний рахунок;
- простота використання – для відкриття та використання електронного рахунку не потрібно яких-небудь спеціальних знань, всі наступні дії інтуїтивно зрозумілі;
- мобільність – незалежно від місця свого знаходження користувач може здійснювати зі своїм рахунком будь-які фінансові операції;
- оперативність – переказ коштів з рахунку на рахунок відбувається протягом декількох секунд;

- безпека – передача інформації ведеться з використанням SSL протоколу з кодовим ключем 128-bit або іншими криптографічними алгоритмами.

Переваги електронних грошей, зокрема, здатність миттєво обслуговувати віддалені платежі та високий рівень анонімності, можуть бути використані для кримінальних зловживань [18].

За відсутності належного правового регулювання діяльності з електронними грошима системи електронних грошей та їх учасники піддаються значним правовим та фінансовим ризикам. Юридичний ризик виникає через те, що така діяльність не легалізована. Відсутність законодавчої бази операцій, що здійснюються в системах електронних грошей, є джерелом ризику як для окремих операцій та учасників, так і для систем в цілому. Фінансові ризики власників і трейдерів виникають через певну невизначеність щодо кінцевого виконання грошових зобов'язань емітентом. Торговельні структури несуть договірну відповідальність за викуп електронних грошей, а також схильні до внутрішнього ризику банкрутства.

Інтернет-системи електронних платежів – вид бізнесу, що надзвичайно динамічно розвивається. Обумовлено це переважно тим, що обсяг засобів, задіяних у сфері електронної комерції, з кожним роком постійно збільшується, не зважаючи на всі кризові ситуації в даному бізнесі [18].

Головною перешкодою для стрімкого розвитку систем електронних платежів, як і раніше, є недовіра багатьох користувачів до електронних грошей та недосконале законодавство. Однак розширення використання таких грошей неминуче з тієї причини, що, незважаючи на деякі, іноді навіть істотні недоліки, вони мають такі незаперечні переваги, як зручність, висока швидкість здійснення фінансових операцій, простота використання, забезпечення повного контролю за платежами і їхньою високою безпекою, анонімність, можливість передачі третім особам [7].

2.2. Оцінка обсягу електронних грошей та стан електронних платіжних систем в Україні

Глобальна інформатизація стала підґрунтям формування нової моделі економіки – цифрової, інституційні засади якої реалізуються через механізми стратегій інноваційного розвитку найбільш розвинених країн світової економіки. В країнах з трансформаційною економікою, до яких належить Україна, розбудова національного цифрового економічного бізнес-простору має ознаки фрагментарності [27]. Об'єктивними причинами такого стану є кризові явища, що проявилися в усіх сферах соціально-політичного та економічного життя України, які змусили суспільство та владу зосередитися на поточних проблемах, відклавши вирішення стратегічних питань, особливо в економічній політиці, на не визначену перспективу.

Дослідження науково-теоретичних засад розвитку міжнародних електронних платіжних систем на основі узагальнення кращих практик розвинутих країн світу, зокрема Європейського Союзу, у сфері формування інфраструктури цифрової економіки, є об'єктивною необхідністю на етапі реформування української економічної системи з метою забезпечення конкурентних переваг Україні у сфері електронної комерції та надання інноваційних фінансових послуг у глобальному економічному просторі.

Ключову роль у формуванні інформаційної економіки в країні відіграє розвиток електронної комерції, для чого, з одного боку, необхідний сприятливий клімат для розвитку інноваційного підприємництва, а з іншого – розвинена інфраструктура онлайн-послуг, включаючи платіжні послуги. Тому актуальним є визначення сучасного стану ринку платіжних послуг та визначення факторів, які позитивно впливають на створення передумов для формування сучасних електронних платіжних систем та інноваційних інструментів електронної комерції.

Електронна комерція посідає важливе місце у формуванні інформаційної економіки держави, яка, у свою чергу, потребує, з одного боку, розвиненої

інфраструктури для надання онлайн-послуг, а з іншого – сприятливих умов для формування інноваційного підприємства. Саме тому вивчення сучасного стану сфери платіжних послуг та визначення причин, які позитивно впливають на створення інноваційних інструментів електронної комерції та розвиток електронних платіжних систем, є об'єктивною необхідністю.

В останні роки електронні платежі набувають все більшого поширення в Україні, і їх частка в платіжному сегменті поступово збільшується. Проте як споживачі, так і системи електронних платежів на українському ринку досі працюють у невизначеному правовому полі. Проте аналіз статистичної інформації за останні п'ять років показує, що ринок електронних грошей в Україні динамічно розвивається.

Однак, сьогодні офіційна статистика ринку електронних грошей не ведеться, особливо в плані розміру емісії електронних зобов'язань, кількості користувачів систем, кількості та розміру транзакцій, тощо, а оцінки, що існують на ринку, є вельми приблизними. Складність подачі даних в полягає також в тому, що статистика подається із запізненням [1].

Рис.2.4. Система безготівкових розрахунків

Безготівкові платіжні операції в основному обслуговують сферу економічних відносин між компаніями та їх відносини з фінансово-кредитною системою. Отже, його суть полягає в тому, що суб'єкти господарювання

здійснюють розрахунки один з одним за надані ТМЦ і надані послуги, а також за фінансові зобов'язання шляхом перерахування належних сум з рахунка платника на рахунок отримувача або шляхом заліку взаємної заборгованості (див. рис. 2.4.).

Для аналізу взято кількість безготівкових операцій з використанням платіжних карток, дійсних за період 01.01.2022 – 01.06.2024 року, у зв'язку із зупиненням подання статистичної звітності про операції з використанням платіжних карток 01.01.2022 – 01.06.2024 року відповідно до Правил організації статистичної звітності, що подано до Національного банку України в умовах особливого періоду, затверджених постановою Правління Національного банку України від 18 грудня 2018 року №. 140 в Україні та за її межами, за 01.01.2024 року, якщо порівнювати з періодом 01.01.2022 року, зросла на 4,1% до 684 млн одиниць (92,8% від загальної кількості), а сума - на 56,9% до 350 525 млрд грн (68,1% від загальної суми операцій за картками (рис. 2.5, 2.6) [26]

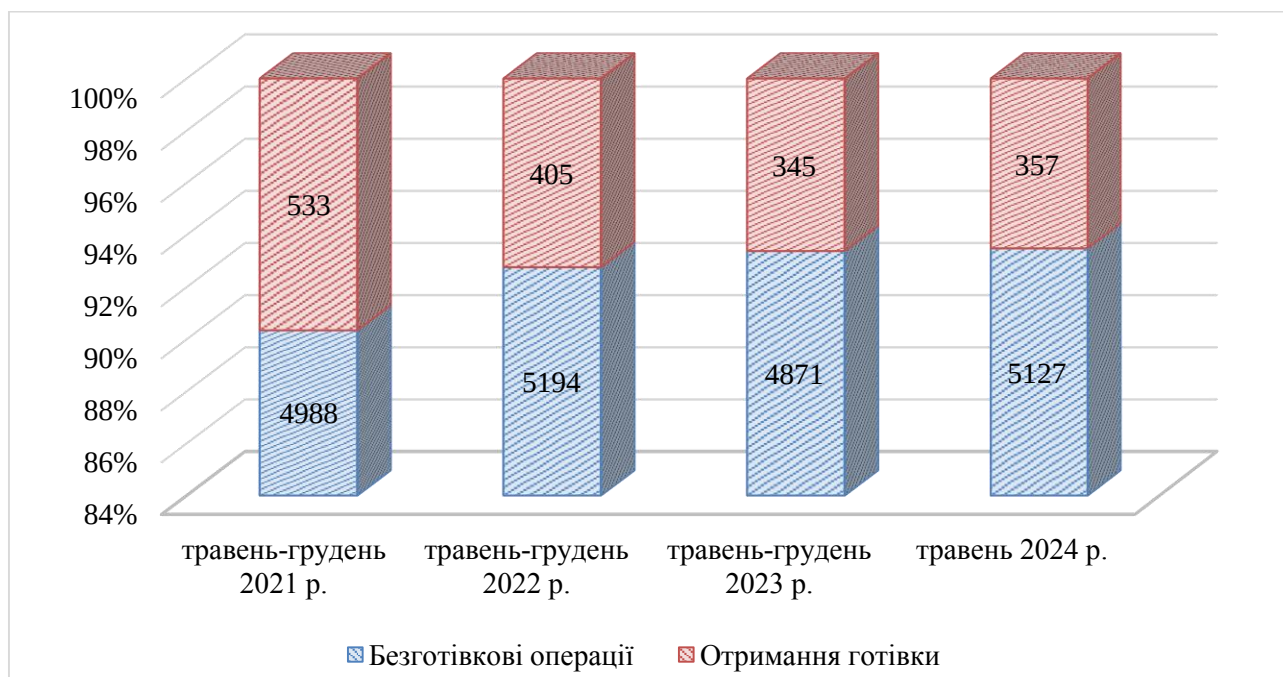

Рис. 2.5. Кількість операцій, здійснених з використанням платіжних карток, млн шт. (Додаток Г)

Кількість безготівкових операцій із використанням платіжних карток, здійснених в Україні та за кордоном, за 2023 рік становила 7 397,2 млн шт. (93,5% від загальної кількості), а сума – 3 980,0 млрд грн (64,8% від загальної суми операцій з платіжними картками).

Кількість операцій з отримання готівки з використанням платіжних карток за 2023 рік становила 515,3 млн шт. (6,5% від загальної кількості), а сума – 2 160,8 млрд грн (35,2% від загальної суми операцій з платіжними картками).

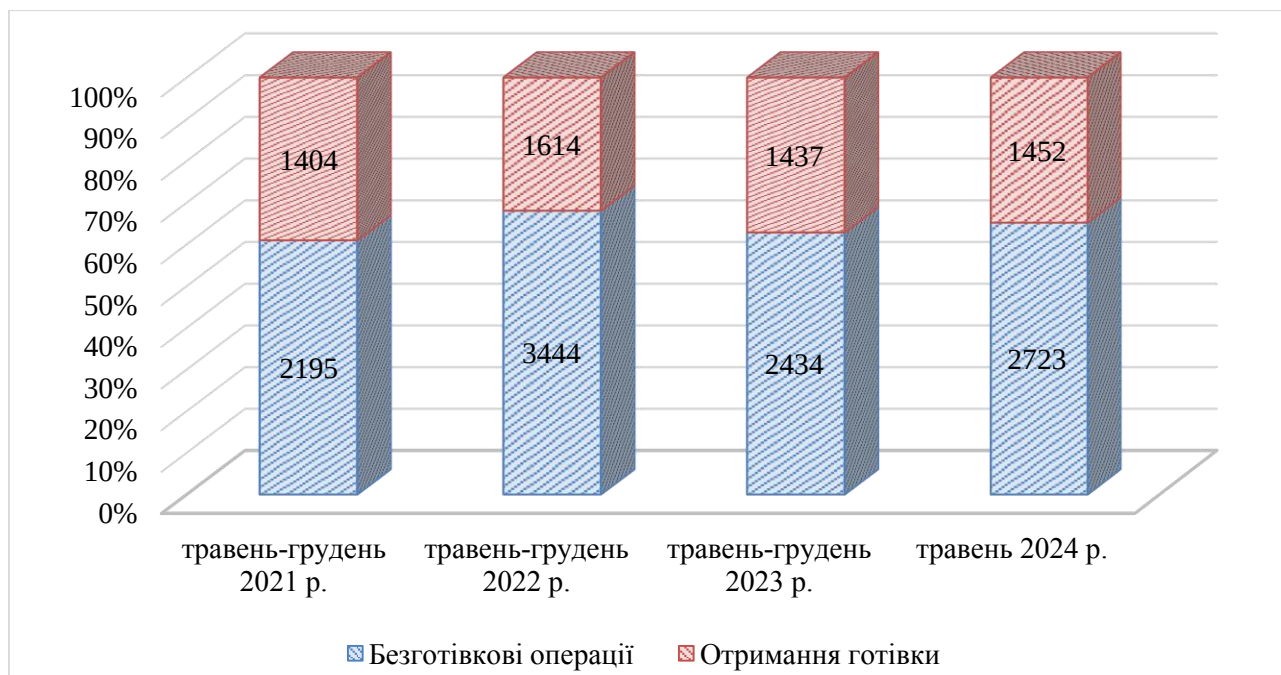

Рис. 2.6. Сума операцій, здійснених з використанням платіжних карток, млрд грн (Додаток Г)

Електронні платіжні системи є ключовим інструментом у сучасному цифро-вому світі та забезпечують зручні фінансові транзакції через інтернет. За допомогою електронних платіжних систем можна швидко здійснювати покупки в інтернет-магазинах, оплачувати рахунки, робити особисті перекази та інші фінансові операції. Порівняно з традиційними системами оплати, електронні платіжні системи мають низку переваг [31]:

- зручність і доступність у будь-який час і в будь-якому місці;
- швидкість і миттєвість проведення транзакцій;
- низька комісія;

- можливість проведення транзакцій у будь-якій валюті та країні світу;
- високий рівень безпеки та захисту персональних даних користувачів;
- привілеї та бонусні програми для користувачів.

Правовою базою функціонування платіжних систем в Україні є Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», в якому визначено, що «платіжна система – платіжна організація, учасники платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними при проведенні переказу коштів. Проведення переказу коштів є обов’язковою функцією, що має виконувати платіжна система» [9].

В Україні продовжує стабільно зростати кількість та обсяги безготівкових розрахунків за допомогою платіжних карток, що зумовлено, в тому числі, подальшими зусиллями Національного банку України щодо цифровізації фінансової системи. Зокрема, нещодавно контролюючим органом вжито заходів щодо спрощення порядку випуску платіжних карток та здійснення операцій з їх використанням: спрощено процедуру отримання платіжної картки через уповноваженого представника фізичної особи, власника рахунку; розширено можливості використання платіжних карток компаній у комерційній діяльності; розширено можливості здійснення операцій з платіжними картками за допомогою хмарних сервісів, що надаються пристроями, розташованими в розвинених країнах. Як наслідок, останнім часом спостерігається досить стійка тенденція збільшення обсягів емітованих українськими банками платіжних карток.

Згідно з останніми даними НБУ, за I півріччя 2024 р. українці здійснили 1 995,5 млн безготівкових операцій з використанням платіжних карток на загальну суму 1 280,3 млрд грн (рис. 2.7.). З них найбільше здійснили розрахунків з використанням платіжних терміналів (45,7 %), операцій з оплати товарів / послуг у мережі інтернет (14,4 %), а також переказів із картки на картку (32,2 %). До того ж протягом 2024 року, як і в минулі роки, зростає кількість безконтактних активних платіжних карток. [17].

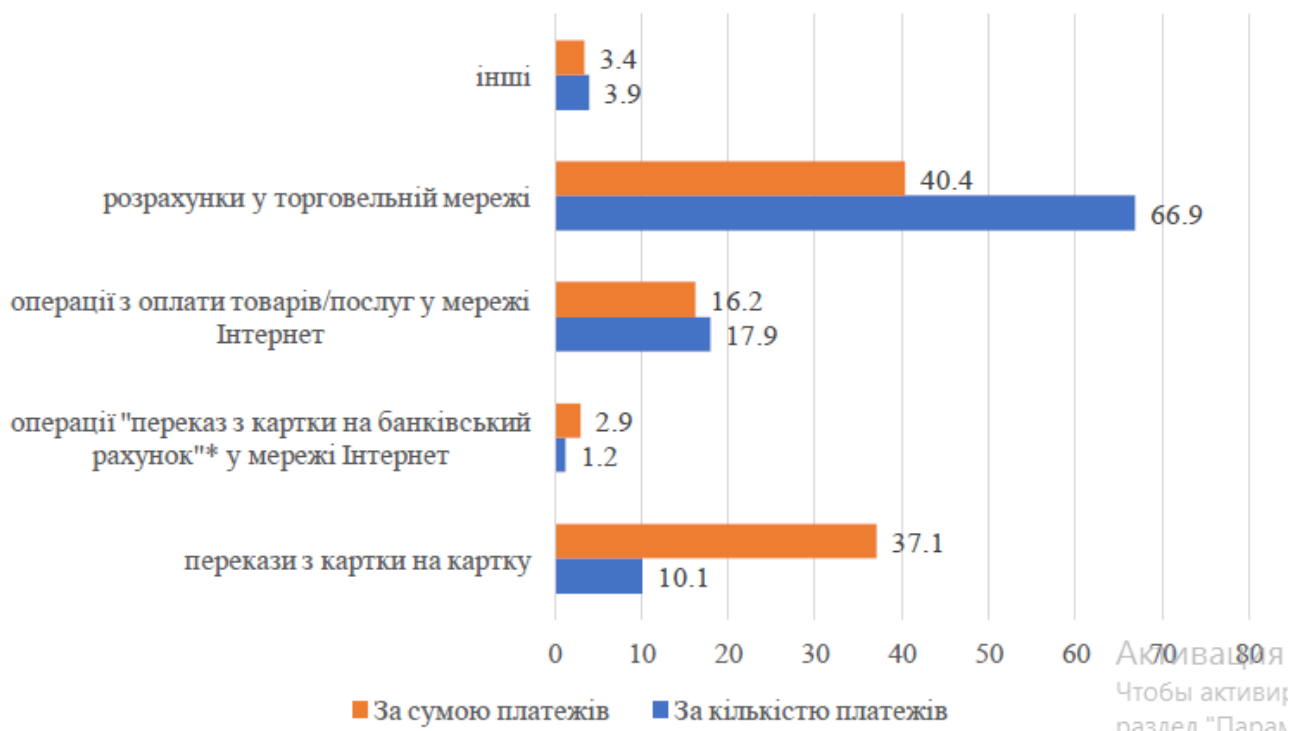

Рис. 2.7. Структура безготівкових операцій із застосуванням платіжних карток у 2023 році, % [17]

У 2023 році найбільший обсяг безготівкових операцій здійснено з використанням платіжних карток у торгово-сервісній мережі. Їх кількість становила 4949,2 млн штук (66,9% від усіх безготівкових операцій з використанням платіжних карток), а сума – 1606,3 млрд грн (40,4% від усіх безготівкових операцій). При цьому приблизно 90,0% кількості та обсягів таких транзакцій було здійснено за технологією безконтактної оплати та технологією NFC.

Ці дані свідчать про те, що популярність електронних платіжних систем серед українських споживачів зростає. Швидкість, зручність і безпека таких операцій приваблюють все більше користувачів, які віддають перевагу безготівковим операціям.

Рис. 2.8. Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток, I півріччя 2024 року [17]

Тому системи електронних платежів в Україні за останні роки набули значного розвитку та стали невід'ємною частиною фінансової інфраструктури країни. Враховуючи зростання інтересу населення до безготівкових операцій та постійний розвиток нових технологій, наша країна має значні перспективи розвитку електронних платіжних систем.

Розвиток ринку платіжних карток, який постійно супроводжується процесом впровадження інновацій, що й надалі залишатиметься вирішальним фактором успіху банків як основних організаторів платіжних операцій та визначатиме спектр їхніх послуг. і продукти як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Саме інноваційні зміни відіграють вирішальну роль у трансформації платіжної інфраструктури, що зумовлено такими чинниками: постійним науково-технічним прогресом, який створює нові,

швидші засоби зв'язку; технологічні зміни в банківському та небанківському секторах, що призводять до нових вимог та можливостей до платіжних інструментів та послуг; посилення конкуренції на фінансовому ринку; зростання вимог споживачів на ринку до підвищення безпеки платежів; зниження трансакційних витрат і впровадження передових і ефективних рішень.

2.3. Проблеми та пропозиції щодо вдосконалення функціонування ринку електронних грошей в Україні

Електронні гроші є найбільш простою і швидкою формою розрахунку, доступною практично в будь-якій країні світу. Електронні гроші – це грошові зобов'язання емітента в електронному вигляді, які знаходяться на електронному носії у розпорядженні користувача. Такі грошові зобов'язання відповідають трьом критеріям:

- фіксуються і зберігаються на електронному носії;
- випускаються емітентом у разі отримання від інших осіб грошових коштів в обсязі не меншому, ніж емітована грошова вартість;
- приймаються як засіб платежу іншими (крім емітента) організаціями [28].

Розвиток систем електронних грошей на сучасному етапі еволюції суспільства характеризується поступовим звуженням сфери використання готівки та паперових платіжних документів, переходом до нових платіжних інструментів і сучасних платіжних технологій. Електронні гроші широко залучаються до обігу і стають важливим інструментом фінансової інфраструктури економічно розвинених країн.

Незважаючи на те, що електронні гроші є відносно новим платіжним засобом для України, багато українських компаній успішно використовують їх для здійснення платежів. Це популярний, зручний і зручний платіжний засіб.

Користувач може управляти грошима у своєму гаманці за допомогою Інтернету або мобільного телефону. Важливість електронних грошей з точки зору грошово-кредитної політики держави зумовлена тим, що вони замінюють банкноти та монети, тобто деякі види електронних грошей можуть стати цікавою альтернативою короткостроковим вкладам.

На сьогодні переваги електронних грошей переважають усі їх недоліки, тому ймовірність зростання популярності таких систем розрахунку досить велика. Виділяють такі переваги та недоліки у використанні систем електронних грошей (табл. 2.4)

Таблиця 2.4

Переваги та недоліки використання електронних грошей [28]

Переваги	Недоліки
зручність як під час їх отримання, так і під час здійснення розрахунків ними;	ризики шахрайства;
безпека цілісності інформації та захист від її несанкціонованого відтворення;	зняття готівки лише з комісією;
анонімність платника та отримувача грошей;	відсутність нарахованих відсотків за зберігання грошей на рахунках;
можливість роботи в режимі on-line для платника та одержувача коштів;	доступ обмежується програмно-технічними засобами в роздрібній сфері;
портативність (використання електронних грошей не повинне залежати від фізичного місця розташування їх держателів);	обмеження обігу визначено законами та постановами НБУ;
можливість конвертації у законні засоби платежу, емітовані центральним банком.	не підлягають виплаті фондом гарантування вкладів фізичних осіб

Стрімкий розвиток інформаційних технологій сприяє зміні способу життя більшості населення України, а зі зростанням проникнення Інтернету вони все більше звикають до електронних платежів. Крім того, більшість працездатного населення країни вже активно користується банківськими платіжними картками, оплачуючи ними товари та послуги, наприклад, поповнюючи рахунок мобільного телефону чи оплачуючи товари в інтернет-магазині.

Перевагами електронних грошей, які визначають зручність їх застосування і можуть зумовити більш масштабне використання як громадянами, так і суб'єктами підприємницької діяльності:

- 1) швидкість розрахунків;

- 2) анонімність;
- 3) скорочення витрат;
- 4) збільшення обсягів реалізації;
- 5) непідконтрольність для державних фіскальних органів [23].

Україна на шляху інтеграції до міжнародного співтовариства не може залишатись осторонь процесів, що відбуваються, зокрема, у сфері інформаційних технологій. Особливо актуальним є питання правового регулювання електронних грошей у нашій державі. На сьогодні в Україні існує дві концепції регулювання сегменту платіжних технологій та електронних грошей (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Концепції регулювання ринку електронних грошей в Україні [20; 21]

Норма регулювання	Перша концепція	Друга концепція
1	2	3
Визначення електронних грошей	Одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.	Грошова вартість, що представлена у формі вимоги до емітента, зберігається на електронному пристрої та випускається після отримання коштів емітентом з метою здійснення платіжних операцій та приймається фізичною або юридичною особою, відмінною від установи емітента електронних грошей.
Хто має право емітувати електронні гроші	Електронні гроші випускають лише банки.	Дозволити банкам і операторам електронних грошей випускати електронні гроші.
Кваліфікаційні вимоги	Емітенти електронних грошей повинні відповідати вимогам щодо формування банку, зокрема, щодо статутного капіталу на суму 120 млн гривень.	Для отримання дозволу на випуск електронних грошей оператори повинні відповідати вимогам щодо мінімального розміру статутного капіталу, власних коштів та ділової репутації, які, однак, повинні бути суттєво спрощеними порівняно з вимогами щодо формування банку.
Види платіжних послуг	Банки мають право надавати повний спектр фінансових послуг за деякими винятками.	Для операторів електронних грошей випуск, обіг і погашення електронних грошей та пов'язані з ними платіжні послуги повинні бути виключним видом господарської діяльності.

Продовження таблиці 2.5.

Напрямки здійснення платежів (сфера застосування електронних грошей)	Дозволено розрахунки електронними грошима між фізичними особами та розрахунки за товари та послуги фізичними особами на користь юридичних. Формально дозволено розрахунки між юридичними особами, проте, через встановлені обмеження такі операції рідко мають економічний зміст.	Дозволити використання електронних грошей для всіх видів розрахунків (включаючи юридичні особи та державні органи). При цьому юридичні особи мають бути зобов'язані повідомляти про відкриття рахунків електронних грошей податковим органам.
--	---	---

Важливим є питання зменшення тіньової економіки за рахунок збільшення обсягів електронних грошей. Це означає, що електронні гроші можуть конкурувати з безготівковими грошима і за умови ефективного законодавчого регулювання та державної підтримки поступово витіснять готівку з обігу, яка в Україні є каталізатором тінізації економіки та ухилення від сплати податків. Звичайно, питання зростання/зменшення обсягів тіньової економіки за допомогою електронних грошей є спірним, однак воно вирішується елементарним запровадженням реєстрації реального користувача цими грошима через платіжні системи. Тоді всі транзакції будуть простежуваними, що унеможливить здійснення електронних платежів з метою пропозиції/отримання хабарів, угод на купівлю наркотиків, можливість створення фінансових пірамід тощо [6].

Слід зазначити, що Україна в цілому не відстає від світових тенденцій. Активно ведеться робота над спільним проектом Національного антикорупційного бюро України та Національного банку України «Cashless есопому», головною метою якого є зменшення розрахунків готівкою. У рамках проекту до Верховної Ради України подано законопроект №5361, відповідно до якого очікується лібералізація розрахунків електронними грошима [21]. Новаціями є: позбавлення банків монополії на випуск електронних грошей; посилення відповідальності за порушення аж до ув'язнення.

Однак, якими б прогресивними не були інформаційні технології, багато що в механізмі їх дії абсолютно не залежить від людини. Таким чином, у разі збою платіжної системи, втрати даних тощо неможливо буде встановити, яка сума була на вашому рахунку, які операції з нього проводилися, і, відповідно, відшкодувати необхідну суму гроші, які були у вашому електронному гаманці. Не слід забувати й про численні хакерські атаки, можливість крадіжки особистих даних (облікових записів користувачів системи), а з ними й втрати коштів; про поширений серед шахраїв фішинг (вірус, який запам'ятовує послідовність натискання клавіш (наприклад, паролі) в системі електронного гаманця), що масово зараз спіткає користувачів електронних гаманців та багато інших шахрайських операцій. Тому електронні гроші зберігаються в електронному гаманці на окремих смартфонах, які використовуються не за призначенням, а виключно для здійснення операцій через гаманець, щоб не наражати систему на небезпеку.

На жаль, жодного механізму подальших дій наше законодавство в разі «падіння системи» не передбачило, і «вкладники» фактично користуються цим благом електронних грошей на власний ризик. Тому, пропонуємо створення такими системами, по-перше, надійних резервних копій облікових записів (тобто закріплювати за кожною такою електронною системою обов'язок вести подвійний облік користувачів, а також використання механізму «страхування» рахунків користувачів шляхом чи то домовленостей з банками, чи то реальних грошових резервів (як це робить Фонд гарантування вкладів в Україні).

Отже, впровадження електронних грошей в нашої державі, звісно, є прогресивним кроком, проте актуальним залишається питання щодо чіткої нормативної бази, яка була б заснована на кращому міжнародному досвіді та враховувала б захист прав споживачів, обов'язковість державного нагляду та мінімізацію усіх ризиків, пов'язаних із користуванням платіжними системами електронних грошей.

Висновки до 2-го розділу

Розвиток електронних платіжних систем охоплює понад півтора століття, але найактивніший етап цього розвитку розпочався у 2000-х роках. За цей час платіжні системи зазнали кардинальних змін, з'явилося багато нових можливостей для покращення клієнтського досвіду. Водночас у майбутньому очікуються нові зміни, спрямовані на підвищення безпеки, інклюзивності та зручності. В Україні платіжні системи активно розвиваються навіть у воєнний час, і подальші напрямки їх розвитку відповідають світовим. Тому у 2024 році планується запровадження цифрової валюти центрального банку та регулювання ринку криптовалют, продовжуватимуться розвиток та впровадження сучасних технологій (штучний інтелект тощо), а інклюзивність зростатиме. Практична цінність дослідження полягає у визначенні основних напрямів подальшого розвитку платіжних систем, що дозволить гравцям ринку платіжних систем заздалегідь підготуватися та адаптуватися до майбутніх змін.

Ринок платіжних карток, який постійно супроводжується процесом впровадження інновацій, що й надалі залишатиметься вирішальним фактором успіху банків як основних організаторів платіжних операцій та визначатиме спектр їхніх послуг. І продукти як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Саме інноваційні зміни відіграють вирішальну роль у трансформації платіжної інфраструктури, що зумовлено такими чинниками: постійним науково-технічним прогресом, який створює нові, швидші засоби зв'язку; технологічні зміни в банківському та небанківському секторах, що призводять до нових вимог та можливостей до платіжних інструментів та послуг; посилення конкуренції на фінансовому ринку; зростання вимог споживачів на ринку до підвищення безпеки платежів; зниження трансакційних витрат і впровадження передових і ефективних рішень.

Електронні гроші є дуже зручним засобом здійснення миттєвих платежів, у тому числі мікроплатежів, які можуть становити лише кілька гривень. Електронні гроші значно полегшують життя, адже з їх допомогою можна

здійснювати миттєві грошові перекази на будь-який рахунок і легко контролювати свій фінансовий стан і суму заощаджень, що залишилися на рахунку.

У нашій країні електронні гроші займають особливе становище, оскільки наразі у нас дуже низький рівень банківських послуг для фізичних осіб, а електронні гроші є єдиним безготівковим способом оплати, поширеним для дуже великої кількості людей. Тому впровадження електронних грошей потребує подальших наукових розробок. Для подальшого успішного розвитку електронних грошей в Україні важливо застосовувати виважені правові норми, спрямовані, з одного боку, на підтримку їх розвитку, а з іншого – на запобігання їх використанню з метою ухилення від оподаткування та контролю.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, а також є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі. Таким чином, ми можемо розглядати електронні гроші як інноваційний платіжний інструмент, який має низку переваг перед традиційними формами грошей і надає економічним агентам новий спосіб здійснення платіжних операцій, а також нову платіжну технологію, яка дозволяє зберігати гроші в електронному вигляді. форму. Сьогодні електронні гроші відіграють все більшу роль у платіжній системі, тому важливо визначити їх роль в економіці різних країн.

2. Розвиток електронних грошей, як одного з електронних платіжних інструментів, в основному приносить позитивні зміни в економіку країн. По-перше, це стимулює подальший розвиток інформаційних технологій у фінансовому секторі. По-друге, це є причиною зменшення частки тіньового сектору економіки через скорочення готівкових розрахунків та переведення економічних операцій в онлайн. При цьому населення країни може здійснювати розрахунки в будь-який час, у будь-якому місці та з будь-яким продавцем, що дозволяє контролювати ціни та вибирати для себе найкращу пропозицію. Водночас електронні гроші несуть у собі ряд ризиків, притаманних цьому електронному платіжному інструменту, які так чи інакше враховуються у світовій практиці при створенні нормативної бази функціонування електронних грошей та аналізі економічних взаємодій.

3. Ознаками грошового переказу є його безвідкличність і остаточність. Перше означає відсутність або припинення можливості відкликати доручення на переказ коштів у певний час. Другий – надання коштів одержувачу коштів у певний час. Після виконання оператором усіх дій щодо переказу електронних грошей такий переказ стає безвідкличним та остаточним. Якщо клієнт використовує електронний платіжний засіб самостійно, переказ стає

безвідкличним у момент такого використання та остаточним після фіксації оператором інформації про здійснені транзакції, яку він щодня отримує від одержувача коштів. У разі остаточного переказу електронних грошей грошове зобов'язання платника перед одержувачем припиняється. У разі автономного режиму використання електронного платіжного засобу грошове зобов'язання платника перед одержувачем припиняється в момент безвідкличного переказу електронних грошей.

4. Розвиток електронних платіжних систем охоплює понад півтора століття, але найактивніший етап цього розвитку розпочався у 2000-х роках. За цей час платіжні системи зазнали кардинальних змін, з'явилося багато нових можливостей для покращення клієнтського досвіду. Водночас у майбутньому очікуються нові зміни, спрямовані на підвищення безпеки, інклюзивності та зручності. В Україні платіжні системи активно розвиваються навіть у воєнний час, і подальші напрямки їх розвитку відповідають світовим. Тому у 2024 році планується запровадження цифрової валюти центрального банку та регулювання ринку криптовалют, продовжуватимуться розвиток та впровадження сучасних технологій (штучний інтелект тощо), а інклюзивність зростатиме. Практична цінність дослідження полягає у визначенні основних напрямів подальшого розвитку платіжних систем, що дозволить гравцям ринку платіжних систем заздалегідь підготуватися та адаптуватися до майбутніх змін.

5. Ринок платіжних карток, який постійно супроводжується процесом впровадження інновацій, що й надалі залишатиметься вирішальним фактором успіху банків як основних організаторів платіжних операцій та визначатиме спектр їхніх послуг. і продукти як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Саме інноваційні зміни відіграють вирішальну роль у трансформації платіжної інфраструктури, що зумовлено такими чинниками: постійним науково-технічним прогресом, який створює нові, швидші засоби зв'язку; технологічні зміни в банківському та небанківському секторах, що призводять до нових вимог та можливостей до платіжних інструментів та послуг; посилення конкуренції на фінансовому ринку; зростання вимог

споживачів на ринку до підвищення безпеки платежів; зниження трансакційних витрат і впровадження передових і ефективних рішень.

6. Електронні гроші є дуже зручним засобом здійснення миттєвих платежів, у тому числі мікроплатежів, які можуть становити лише кілька гривень. Електронні гроші значно полегшують життя, адже з їх допомогою можна здійснювати миттєві грошові перекази на будь-який рахунок і легко контролювати свій фінансовий стан і суму заощаджень, що залишилися на рахунку. У нашій країні електронні гроші займають особливе становище, оскільки наразі у нас дуже низький рівень банківських послуг для фізичних осіб, а електронні гроші є єдиним безготівковим способом оплати, поширеним для дуже великої кількості людей. Тому впровадження електронних грошей потребує подальших наукових розробок. Для подальшого успішного розвитку електронних грошей в Україні важливо застосовувати виважені правові норми, спрямовані, з одного боку, на підтримку їх розвитку, а з іншого – на запобігання їх використанню з метою ухилення від оподаткування та контролю.

7. Впровадження електронних грошей в нашій державі, звісно, є прогресивним кроком, проте актуальним залишається питання щодо чіткої нормативної бази, яка була б заснована на кращому міжнародному досвіді та враховувала б захист прав споживачів, обов'язковість державного нагляду та мінімізацію усіх ризиків, пов'язаних із користуванням платіжними системами електронних грошей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архів публікацій Національного банку України. Київ, 2019. URL: https://bank.gov.ua/publications?page=1&perPage=5&search=&document=&pubCategory=1&keywords=&created_from=&created_to.
2. Батракова Т. І. Проблеми та перспективи розвитку електронних грошей в Україні / Т. І. Батракова, А. Ю. Грінченко // Мукачівський державний університет. – 2016. – № 7. – Режим доступу: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal.>
3. Вплив регулювання на розвиток ринку електронних платежів: приклад України. Аналітичний звіт для публічного обговорення. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Київ, 2010. URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2010/2010_12/report_ukr_18112010_for_RT.pdf.
4. Гриньков, Д. Обіг електронних грошей в Україні: можливості та перспективи / Д. Гриньков. Київ, 2012. №7-8. С. 1-6 URL: http://ufin.com.ua/analit_mat/gkr/189.htm.
5. Давидовська Г. К. Електронні платежі та електронні платіжні системи України. URL:http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/11167/1/%D0%95%D0%BB_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D1%88%D1%96. PDF (дата звернення: 13.02.2022).
6. Деркач Т. Рік прориву : електронні гроші на службі підприємств / Т. Деркач // Бухгалтерія. –2011. – № 52. – С. 77–79.
7. Доля Т. С. Платіжні системи Internet як інструменти електронної комерції [Електронний ресурс] / Т. С. Доля. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Torg/2009_10/13.pdf
8. Електронна платіжна система [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>

9. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 р. № 2346-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (дата звернення: 20.04.2024).

10. Затонацька Т., Вольвач О. Сучасний стан українського ринку електронних платіжних систем. *Світ фінансів*. 2021. № 2. С. 118–128. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/43480> (дата звернення: 17.03.2024).

11. Кочергин Д. А. Системы электронных денег: классификация и характеристика элементов // Банковское дело. – 2005. – № 2. – С. 37-42. – № 3

12. Кравчук В. Електронні гроші в Україні. Аналітичний звіт / В. Кравчук. – К.: Альфа-ППК, 2012. 64 с. URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Books/2012/3_Electronic_Money/E-money_report_APPROVED_2012-10-02_RED2.pdf, с. 24-25

13. Лесько Н. В., Сливка М. М., Красько С. А. Правове регулювання електронних грошей в Україні. Порівняльно-аналітичне право. № 6. 2019. С. 279-282.

14. Мельниченко О. В. Теоретичні засади електронних грошей / О. В. Мельниченко // [Електронний ресурс] \ Бізнесінформ № 8. – 2013. – Режим доступу : www.business-inform.net.

15. Мокієнко Т.В., Прийдак Т.Б., Ліпський Р.В. Електронні гроші: сутність, класифікація та облікове вираження. Ефективна економіка. 2019. Вип. 6.

16. Навчальні матеріали онлайн. Банківська платіжна картка. URL: http://pidruchniki.com/18060203/finansii/bankivska_platizhna_kartka.

17. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-i-pivrichchya-2024-roku> (дата звернення: 20.04.2024).

18. Пиріг С. О. Платіжні системи [Текст] : навч. посібник / С. О. Пиріг. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

19. Положення про електронні гроші в Україні: постанова Національного банку України від 04. 11. 2010 № 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>.

20. Портал економічних досліджень «Статистика». Київ, 2019. URL: <https://www.statista.com/statistics/276623/number-of-apps-available-in-leading-app-stores/>

21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання переказу коштів. Проект Закону. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60425.

22. Про внесення змін до Положення про електронні гроші в Україні: Постанова Національного банку України від 10. 02. 2016 № 65. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-16>

23. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/675-19>

24. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 17 червня 2020 року № 720-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (дата звернення: 20.11.2021).

25. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2346–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (дата звернення: 13.02.2022).

26. Про Розрахунковий центр <https://settlement.com.ua/probank/riski/risks-models.html>

27. Сенищ П. М. Світовий досвід і перспективи розвитку електронних грошей в Україні: науково-аналітичні матеріали / П. М. Сенищ, В. М. Кравець, В. І. Міщенко, О. О. Махаєва, В. В. Крилова, Н. В. Грищук. – Київ: Національний банк України. Центр наукових досліджень. 2008. №10. 145 с. URL: <https://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=70690>.

28. Сенищ П.М. Світовий досвід і перспективи розвитку електронних грошей в Україні / П.М. Сенищ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=70690>.

29. Стовпова А. С. Класифікація електронних грошей для цілей бухгалтерського обліку / А. С. Стовпова // Інвестиції : практика та досвід. –

2018. – № 14. Режим доступу :
<http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6199&i=11>.

30. Тлустий А. О. Еволюція електронних грошових форм / А. О. Тлустий / Фінансова система України. – 2015. – Частина 3. – С. 397 - 403.

31. Трусова Н. В., Чкан І. О. Платіжні системи в Україні та ризики їх функціонування. *Бізнес Інформ*. 2021. № 1. С. 257–263. DOI: 10.32983/2222-4459-2021-1-257-263

32. Узгодження правил використання електронних грошей: Роз'яснення Національного банку України. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=66296&cat_id=66292.

33. Федосюк Ю. Фінтех у 2024 році: чого чекати. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/4/708359/> (дата звернення: 17.03.2024).

34. Чим відрізняються Mastercard та Visa : переваги та недоліки. Портал привітань. URL: <https://krainau.com/finansy/chym-vidrizniaiutsia-mastersardta-visa-perevahy-ta-nedoliky.html>

35. Шишкова Н.Л., Мороз Є.Ю. Електронні гроші: сутність та проблеми використання в Україні. *Економічний вісник*. 2017. Вип. 4. С. 39–51.

36. Ярош В.І., Романовська Ю.А. Електронні гроші: переваги та недоліки/В.І. ЯРОШ/ «Молодий вчений» . - 2017. – 793-795 с.

37. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijna-infrastruktura-ta-platijni-kartki-i-pivrichchya-2024-roku>

38. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text>

ДОДАТКИ

Перелік додатків:

Додаток А – Загальні дані про кількість клієнтів, електронних платіжних засобів та платіжних пристроїв, які використовувались для здійснення операцій з платіжними картками за 2020 – 01.09.2024 р.

Додаток Б – Види електронних платіжних засобів, які емітовані українськими емітентами за 2022 – 2024 р.

Додаток В – Банки, які мають право здійснювати випуск електронних грошей згідно із законодавством України

Додаток Г - Річний звіт НБУ за 2023 рік.